

Hannu Hokkanen

KOULULAISTEN METSÄTIETÄMYS VIEREMÄN JA KIURUVEDEN KYLÄKOULUISSA

Opinnäytetyö
Metsätalouden koulutusohjelma

Toukokuu 2011

*"Metsässä kasvoi vanha puu, se oli jo iso.
Kuihtuneet oksat riippuivat maassa, mutta silti jäin sitä katsomaan."
(Eteläisen koulun oppilaat 0-2 lk, Iisalmen Sanomat)*

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä 13.5.2011
Tekijä Hannu Hokkanen		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Metsätalouden koulutusohjelma Metsätalous
Nimeke Koululaisten metsätietämys Vieremän ja Kiuruveden kyläkouluissa		
Tiivistelmä Opinnäytetyössä on selvitetty kahden yläsavolaisen kyläkoulun oppilaiden metsätietämystä sekä asenteita metsänhoitoon ja metsäluonnonsuojeluun. Työn aluksi on perehdytty perusopetuksen taustalla oleviin lakeihin ja asetuksiin sekä kuntien opetussuunnitelmiin. Kyselytutkimukset tehtiin Vieremän eteläisen koulun ja Kiuruveden Heinäkylän koulun 4-6 luokkalaisille. Molemmat koulut ovat harvoja säilyneitä "perinteisiä" kyläkouluja, joissa molemmissa on oppilaita hieman yli neljäkymmentä. Opetusta annetaan esikoulusta kuudenteen luokkaan 2-3 opettajan toimesta. Myös opettajilta kysyttiin opetustapoja ja opetuksessa käytettäviä tietolähteitä. Saatuja tuloksia on verrattu Suomen metsäyhdistyksen teettämiin metsä- ja opettajabarometreihin vuodelta 2007. Barometrien tulokset ovat valtakunnallisia. Kyläkoulujen oppilailla on metsä lähellä koulua ja 93 % oppilaiden vanhemmista omistaa metsää ja 76 %:lla vastanneiden kyläkoulujen oppilaista on lähisukulainen tai tuttava töissä metsäalalla. Vanhempien merkitys metsätiedon jakajana kyläkoulujen oppilaille on erittäin merkittävä. Metsäbarometrin tulokset korostavat koulun merkitystä metsätiedon kertojana ja että vanhempien merkitys metsätiedon jakajana vähenee koko ajan.		
Asiasanat (avainsanat) perusopetus, koululaiset, metsäala, kyläkoulut		
Sivumäärä 32 s. + liitteitä 10 s.	Kieli Suomi	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn2011A9008
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Johanna Jalkanen		Opinnäytetyön toimeksiantaja

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Date of the bachelor's thesis May 13, 2011
Author Hannu Hokkanen		Degree programme and option Master Degree in Natural Resources Business Operations in Forestry
Name of the bachelor's thesis Knowledge of forestry in village schools in Vieremä and Kiuruvesi		
Abstract <p>The study is a survey about knowledge and opinions of forests, silviculture and protection of forestnature of shcoolchildren in two village school in Ylä-Savo. It has also been worked out laws and orders of basic education and communes education plans.</p> <p>Surveys were made for schoolchildren in 4 to 6 grade in Vieremä Southern school and Kiuruvesi Heinäkylä school. Both schools are rare traditional village schools of about 40 children. Two, three teachers teach children from pre-school to sixth grade. From the teachers were asked about their methods of teaching and sources of information used in teaching.</p> <p>The results got from the survey were compared to forest- and teacherbarometres made by Finnish Forest Association in 2007. Results of the barometre are national.</p> <p>Schoolchildren in villageschools have forest close to the schoolbuilding and 93 % of the parents of the children own forest. Also 76 % of schoolchildren have close relative or friend working in forestry. Meanig of parents as forestry information teller is very signifigant. Results of forestry-barometre emphasise schools meaning of teaching forestry information and that the meaning of parents is getting smaller all the time.</p>		
Subject headings, (keywords) basic education, schoolchildren, forestry, village		
Pages 32 p. + app. 10 p.	Language Finnish	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn2011A9008
Remarks, notes on appendices		
Tutor Johanna Jalkanen		Employer of the bachelor's thesis

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 LAIT JA MÄÄRÄYKSET PERUSOPETUKSEN TAUSTANA	
2.1 Perusopetuslaki ja valtioneuvoston asetukset.....	3
2.2 Valtioneuvoston asetus perusopetuksen tuntijaosta.....	4
2.3 Opetushallituksen määräykset.....	5
2.4 Perusopetuksen tuntijaon uudistaminen.....	6
3 KOULUJEN OPETUSSUUNNITELMAT	
3.1 Vieremän kunnan opetussuunnitelma.....	7
3.1.1 Ympäristö- ja luonnontieto.....	7
3.1.2 Biologia.....	8
3.2 Kiuruveden kaupungin opetussuunnitelma.....	10
3.3 Opetuksen totuttaminen kyläkouluissa.....	10
4 KYSELYN TOTEUTUS JA SEN TULOKSET	
4.1 Kyselyn totutus.....	12
4.2 Metsäkäynnit, liikkuminen ja tekeminen metsäluonnossa.....	13
4.3 Metsätiedon saanti ja jokamiehenoikeudet.....	18
4.4 Mielenpitoet metsien käsittelystä ja käytöstä.....	21
4.5 Metsäala työpaikkana ja metsään liittyvät harrastukset.....	24
5 POHDINTA	
5.1 Kyselyn toteutus.....	26
5.2 Metsäkäynnit, liikkuminen ja tekeminen metsässä.....	26
5.3 Metsätiedon saanti ja jokamiehenoikeudet.....	28
5.4 Mielenpitoet metsien käsittelystä ja käytöstä.....	29
5.5 Metsäala työpaikkana ja metsään liittyvät harrastukset.....	30
LÄHTEET.....	32
LIITTEET	
1 Kysymykset luokan ja aineenopettajille.....	34
2 Kysymykset 4-6 luokkalaisille.....	37

1 JOHDANTO

Työn innoittajana on Vieremän Eteläisen koulun marraskuussa 2010 tekemä vierailu Stora Enson hakkuutyömaalle (KUVA 1). Neljäkymmenviiden lapsen innostuneisuus ja mielenkiinto metsä- ja luontoasioita kohtaan oli ällistyttävää. Kylmä viima ei näyttänyt hättävän oppilaiden keskittymistä tehtävien antoon. Aamupäivä tuntui lyhyeltä, kun lapset pohtivat yhdessä puun ikää ja pituutta sekä kuuntelivat pienen tarinan metsien uudistamisesta. En voinut olla huomaamatta, kuinka kuudesluokkalaiset koulukummit huolehtivat kuusivuotiaista eskarilaisista ja jokainen vielä kirjoitus- ja lukutaidotonkin lapsi palautti kirkkain silmin vastauslapun arvontaa varten. Oppilaiden aktiivisuuden seuraamiseen lienee vaikuttanut osaltani myös se seikka, että oma tytär hymyili oppilaiden joukossa.

Sama innostuneisuus jatkui nuotion lämmössä, kun arvuuttelimme puulajeja eikä hyvistä arvauksista ollut pulaa. Kun samat puulajit alkoivat tulla pienempien lasten suusta jo kolmannen kerran, oli aika paljastaa, että avohakkuulle pystyyn jäänyt puu oli raita. Mainittakoon, että kukaan oppilaista ei tunnistanut raitaa tai ei sitä ainakaan ääneen sanonut. Kasvavien lasten ruokahalu on valtava ja niinpä makkarat loppuivat kesken, tämäkin yllätti järjestäjän! Kiitokseksi sain oppilailta käsin tehdyt villasukat, jonka jälkeen olin myyty mies. Mielessäni heräsi kysymyksiä: Onko perinteisen kyläkoulun lasten tiedonhalu metsä- ja luontoasioissa yhtä suuri kuin ruokahalu? Tietävätkö he metsäasioista enemmän kuin lapset muualla? Vai ovatko puheet kyläkoulujen ihanuudesta tuulesta temmattuja, kun oppilaat eivät raitaa tunnista?

Työn tarkoituksena on etsiä eroavaisuuksia kyläkoulun oppilaiden metsätiedoissa verrattuna valtakunnalliseen tietämystasoon. Mahdolliselle eroille on tarkoitus löytää syitä ja perusteluja. Tavoitteena on tuottaa tietoa mukana olleille opettajille oppilaiden metsätietämyksen tasosta ja antaa virikkeitä uusien opetussuunnitelmien pohjaksi.

KUVA 1. Eteläisen koulun oppilaat hakkuutyömaalla.

Suomen metsäyhdistys on teettänyt Taloustutkimuksella kolme kertaa selvityksen lasten ja nuorten metsäasenteista. Selvitykset ovat valmistuneet vuosina 2001, 2003 ja 2006. Viimeisimpään selvitykseen haastateltiin henkilökohtaisesti 1034 lasta ja nuorta iältään 6-18 vuotta. Tuoreimman selvityksen sattumasta johtuva virhe on 95 prosentin todennäköisyydellä korkeintaan 2,5 prosenttia suuntaansa. (Suomen Metsäyhdistys 2006, Lasten ja nuorten metsäbarometri tulokset.) Nämä laajat selvitykset antavat mielestäni luotettavan pohjan vertailla Vieremän kunnan Eteläisen koulun ja Kiuruveden Heinäkylän koulun 4-6 luokkalaisten metsätietämystä valtakunnallisiin tuloksiin.

Kouluyhteistyötä on tehty Suomessa useita vuosikymmeniä ja vuonna 2000 julkaistiin Metsäyhdistyksen toimesta ja laajapohjaisen yhteistyön tuloksena Metsän oppimispolku. Sitä tehtäessä on pohdittu, millaisten metsiin liittyvien tietojen ja taitojen olisi kohtuullista kuulua suomalaisen kansalaistaitoihin. Taitoihin kuuluu käsitys metsäteollisuudesta ja -taloudesta, metsäluonnosta ja sen suojelusta, metsänantimista, virkistyskäytöstä ja kulttuurista (Paldanius 2009). Työn tavoitteena on myös tehdä kouluyhteistyötä sekä lisätä myönteistä tietoutta Stora Ensosta metsätoimijana ja puunostajana omalla toimialueellani.

2 LAIT JA MÄÄRÄYKSET PERUSOPETUKSEN TAUSTANA

2.1 Perusopetuslaki ja valtioneuvoston asetukset

Perusopetusta ohjaillaan erilaisilla päätöksillä, jotta opetus olisi mahdollisimman laadukasta ja tasapuolista. Päätöksiä on eri tasoisia: sitovia lakeja ja määräyksiä sekä suuntaa näyttäviä ohjeita ja kannanottoja.

Perusopetuslain (Perusopetuslaki 628/1998) mukaan valtioneuvosto päättää perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista yleisistä tavoitteista sekä perusopetukseen käytettävästä tuntijaosta eri oppiaineiden ja aineryhmien kesken. Opetushallitus päättää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista sen jälkeen, kun valtioneuvosto on päättänyt yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta. Koska valtioneuvoston asetus (Valtioneuvoston asetus 1435/2001) määrittelee vain yhteisten oppiaineiden ja valinnaisaineiden vähimmäistuntimäärän, voi eri aineiden tuntimäärä vaihdella jonkin verran kuntien ja koulujen kesken. Opetustuntien määrä on tuntijaossa määriteltä vuosiviikkotunteina. Yksi vuosiviikkotunti tarkoittaa 38 tuntia opetusta lukuvuoden aikana.

Opetuksen tavoitteena on perusopetuslain (Perusopetuslaki 628/1998) 2 §:n mukaan tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Opetuksen tavoitteena on lisäksi turvata riittävä yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maan alueella.

Opetuksen lähtökohtina ovat elämän, luonnon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä oman ja toisten oppimisen ja työn arvostaminen. Opetuksen tavoitteena on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin vaaliminen sekä oppilaiden kasvu hyviin tapoihin. Oppilaita kasvatetaan vastuullisuuteen ja yhteistyöhön sekä toimintaan, joka tavoittelee ihmisryhmien, kansojen ja kulttuurien väliseen suvaitsevaisuuteen ja luottamukseen. Opetuksella tulisi myös tukea aktiiviseksi yhteiskunnan

jäseneksi kasvamista ja antaa valmiuksia toimia demokraattisessa ja tasa-arvoisessa yhteiskunnassa. (Valtioneuvoston asetus 1435/2001)

Opetuksen tulee antaa tarpeellisia tietoja ja taitoja siten, että oppilaille annetaan perusta laajaan yleissivistykseen sekä aineksia ja virikkeitä maailmankuvan avartumiseen ja syvenemiseen. Edellytyksenä on ihmisten tunteiden ja tarpeiden, uskontojen ja elämänkatsomuksen, historian, kulttuurin ja kirjallisuuden, luonnon ja terveyden sekä talouden ja teknologian tuntemusta. Perusopetuksen tulee tarjota esteettisiä kokemuksia ja elämyksiä kulttuurien eri tahoilta sekä mahdollisuuksia kehittää käden taitoja ja luovuutta sekä liikunnan taitoja. (Valtioneuvoston asetus 1435/2001)

2.2 Valtioneuvoston asetus perusopetuksen tuntijaosta

Perusopetusta annetaan oppilaalle neljännellä vuosiluokalla keskimäärin vähintään 23, viidennellä ja kuudennella vuosiluokalla keskimäärin vähintään 24 tuntia viikossa. Opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia. Opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Opetuksen järjestäjän tulee laatia lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, jossa määrätään opetus- tunteista ja opetuksen yhteydessä järjestettävästä muusta toiminnasta sekä työajoista, koulun ulkopuolella annettavasta opetuksesta sekä muista tarpeellisista opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Osa työajasta saadaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. (Perusopetusasetus 20.11.1998/852)

Perusopetusasetuksessa on myös määritelty joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteet ja sisältö. Sillä tarkoitetaan opetussuunnitelman perusteiden mukaan järjestettävää opetusta ja oppimisen ja kasvun tukea. Opetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen. (Perusopetus asetus 20.11.1998/852)

Vuosiluokilla 1-4 metsäasioita opetetaan osana ympäristö- ja luonnontietoa, johon on perusopetuksen tuntijaossa määritelty yhteensä yhdeksän vuosiviikkotuntia. Luokilla 5-6 alkaa biologian ja maantiedon opetus, jota on yhteensä kolme vuosiviikkotuntia. Yksi vuosiviikkotunti on 38 oppituntia. (Valtioneuvoston asetus... 1435/2001)

2.3 Opetushallituksen määräykset

Opetushallitus antaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetussuunnitelman perusteet on määräys, jolla koulutuksen järjestäjä velvoitetaan sisällyttämään koulu- tai järjestäjäkohtaiseen opetussuunnitelmaan opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Määräyksellä varmistetaan koulutuksellisten perusoikeuksien, tasa-arvon, opetuksellisen yhtenäisyyden, laadun ja oikeusturvan toteutuminen. Opetushallitus seuraa opetussuunnitelmien perusteiden toiminnallisia vaikutuksia koulutuksen arvioinnin yhteydessä. (Opetushallitus. Opetussuunnitelmien ja tutkintojen... 2011)

Opetushallituksen antaman määräyksen mukaan opetuksen järjestäjällä on vastuu opetussuunnitelman laadinnasta. Suunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatus- ja opetustyöstä, määritellään opetuksen tavoitteita ja sisältöä sekä muita opetukseen järjestämiseen liittyviä seikkoja. Perusopetuksen opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon perusopetuksen yhtenäisyys sekä muut kunnassa tehdyt lapsia, nuoria ja koulutusta koskevat päätökset. (Opetushallituksen määräys 2004, 10)

Opetussuunnitelma on mahdollista laatia siten, että siinä on kuntakohtainen osio, aluettaisia tai koulukohtaisia osioita opetuksen järjestäjän päätöksen mukaan. Oppilaan huoltajien on voitava vaikuttaa opetussuunnitelman määrittelyyn. Myös oppilaita voidaan ottaa mukaan suunnittelutyöhön. (Opetushallituksen määräys 2004, 10)

Opetussuunnitelman sisällöstä opetushallituksen määräys (Opetushallituksen määräys 2004, 11) velvoittaa, että opetussuunnitelmasta tulee ilmetä noudatettava paikallinen tuntijako, oppimisympäristön ja työtapojen kuvaukset sekä yhteistyö muiden tahojen kanssa sen mukaan kuin opetuksen järjestäminen edellyttää.

Oppimisympäristön tulisi tukea oppilaan kasvua ja oppimista, siihen kuuluvat opetusvälineet ja materiaalit, rakennettu ympäristö ja ympäröivä luonto. Tavoitteena on tukea oppilaan oppimismotivaatiota, uteliaisuutta ja edistää hänen aktiivisuuttaan. Tavoiteltava oppimisympäristö on avoin, rohkaiseva, kiireetön ja myönteinen ilmapiiri. Opiskeluolosuhteet tulee järjestää siten, että ne mahdollistavat monipuolisten opiskelumenetelmien käytön. Opettaja valitsee työtavat, joilla opetus toteutetaan. Työtavoista muodostuu koululle oma toimintakulttuuri, johon kuuluu myös oppituntien ulkopuolinen toiminta kuten teemapäivät ja erilaiset tapahtumat.

Tavoitteena on toimintakulttuuri joka on avoin ja vuorovaikutteinen sekä tukee yhteistyötä muun yhteiskunnan kanssa. (Opetushallituksen määräys 2004, 18-19)

Opetushallituksen määräyksissä on asetettu opetuksen tavoitteisiin osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys aihekokonaisuus. Sen tavoitteita ovat, että oppilas oppii ymmärtämään kouluyhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen merkitystä, toimintaa ja tarpeita yhteiskunnan toimivuuden näkökulmasta. Oppilaan tulisi osata muodostaa oma kriittinen mielipide erilaisia asiantuntijoita hyödyntäen. Aihekokonaisuuden keskeistä sisältöä ovat perustiedot kouluyhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen toiminnasta. (Opetushallituksen määräys 2004, 40)

Perusopetuksen yhtenä tavoitteena on kasvattaa ympäristötietoisia, kestävään elämäntapaan sitoutuneita kansalaisia, joilla on vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta. Oppilaan tulee ymmärtää ympäristönsuojelun välttämättömyys ja ihmisen hyvinvoinnin edellytykset ja niiden välisen yhteyden. (Opetushallituksen määräys 2004, 41)

2.4 Perusopetuksen tuntijaon uudistaminen

Opetusministeri Henna Virkkunen asetti 3.4.2009 työryhmän uudistamaan perusopetuksen tuntijakoa. Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena olisi vahvistaa taito- ja taideaineiden asemaa perusopetuksessa. Työryhmä valmistelee ehdotukset perusopetuksen yleisiksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi ja perusopetuksen tuntijaoksi hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Työryhmän tulee saada työnsä valmiiksi 1.5.2010. (Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote 3.4.2009)

Työryhmän on huomioitava ehdotusten laatimisessa hallitusohjelman lisäksi käytettävissä oleva tutkimus- ja arviointitieto, valtionosuus- ja toimintalainsäädäntö sekä kansallinen ja kansainvälinen toimintaympäristö ja sen kehityssuunnat. Työssä tulee huomioida myös lasten ja nuorten mahdollisuudet saada vaikuttaa työryhmän ehdotuksiin. Työ tulee toteuttaa mahdollisimman osallistuvasti. (Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote 3.4.2009)

Työryhmä luovutti ehdotuksensa opetusministeri Henna Virkkuselle toukokuussa 2010. Perusopetuksen valinnaisuutta on tarkoitus lisätä ja uusiksi oppiaineiksi esitetään etiikkaa ja draamaa. Mahdollisilla uudistuksilla tähdätään perusopetuksen sisivistystehtävän syventämiseen, osaamisen tason turvaamiseen, yksilöllisen ohjauksen ja tuen

varmistamiseen sekä perusopetuksen toteuttamis periaatteiden selkeyttämiseen. Opetusministerin mielestä työryhmä on onnistunut hyvin tavoitteissaan määrittellessään tietoja ja taitoja tulevaisuuden peruskouluun. Työryhmä painottaa perusopetuslain velvotteita järjestää opetus oppilaiden iän ja edellytysten mukaisesti sekä huomioida oppimisympäristön ja työtapojen monipuolisuus. Perusopetuksen vähimmäistuntimäärää työryhmä esittää korotettavaksi neljällä vuosiviikkotunnilla eli 152 opetustunnilla. Tuntimäärien korotus on tarkoitus suunnata 1. ja 2. sekä 5. ja 6. vuosiluokille. Työryhmän ehdotus on laajalla lausuntokierroksella ja valtioneuvoston asetus on määrä antaa alkuvuodesta 2011. (Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote 1.6.2010)

3 KOULUJEN OPETUSSUUNNITELMAT

3.1 Vieremän kunnan opetussuunnitelma

Opetussuunnitelman pohjana on valtakunnallinen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Kunnan laatima opetussuunnitelma täydentää valtakunnallisia perusteita. Opetussuunnitelma toimii opettajan työvälineenä opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Opetussuunnitelma määrittää Vieremän kunnan kouluissa annettavan perusopetuksen opetus- ja kasvatustyön tavoitteet, keskeiset periaatteet, arvot sekä oppisisällöt. Opetussuunnitelma on tehty yhdessä oppilaiden kotien, paikallisten terveys- ja sosiaaliviranomaisten ja muiden eri alan toimijoiden kanssa. Opetussuunnitelma on otettu käyttöön 3.-8. vuosiluokilla 1.8.2005. (Vieremän kunnan opetussuunnitelma vuosiluokille 3-9, 1)

3.1.1 Ympäristö- ja luonnontieto

Ympäristö- ja luonnontieto on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva aineryhmä. Metsään ja luontoon liittyvissä asioissa 4. vuosiluokille annettavan opetuksen tavoitteita ovat seuraavat: Oppilas oppii tuntemaan lähiseudun luontoa ja rakennettua ympäristöä sekä havaitsemaan niissä tapahtuvia muutoksia sekä hamottamaan kotiseutunsa osana Suomea ja Pohjoismaita. Oppilas oppii hankkimaan tietoa luonnosta ja ympäristöstä havannoimalla, tutkimalla ja erilaisia lähteaineistoja käyttämällä. Oppilas oppii tekemään yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita ja esittämään eri tavoin ympäristöön ja sen ilmiöihin liittyvää tietoa ja käyttämään niitä käsitteitä, joiden avulla ympäristöä sekä niihin kuuluvia ilmiöitä ja

kohteita kuvataan ja selitetään. Oppilas oppii suojelemaan luontoa ja säästämään energiavaroja. (Vieremän kunnan opetussuunnitelma vuosiluokille 3-9, 74-75)

Ympäristö- ja luonnontiedon keskeistä sisältöä metsäasioiden osalta opetussuunnitelmassa ovat (Vieremän kunnan opetussuunnitelma vuosiluokille 3-9, 76):

- lähiympäristön kasvi-, sieni- ja eläinlajituntemuksen laajentaminen
- luonto eri vuodenaikoina
- kasvien ja eläinten elämänvaiheita
- oma lähiympäristö, ympäristön viihtyvyys ja hoito
- maaston keskeiset piirteet, tutustuminen karttoihin
- kotiseutu ja oma maakunta, niiden luonnonolot ja maisemat
- veden ominaisuuksia ja sen kiertokulku luonnossa

Oppilaan hyvää osaamista metsään ja luontoon liittyvissä asioissa 4. luokan päättyessä kuvataan opetussuunnitelmassa seuraavasti (Vieremän kunnan opetussuunnitelma vuosiluokille 3-9, 78-79):

- oppilas osaa tehdä luonnosta havaintoja eri aisteilla sekä osaa kohdistaa huomionsa kohteen olennaisiin piirteisiin
- oppilas ymmärtää kuinka elollinen ja eloton luonto eroavat toisistaan ja osaa kuvata eri elinympäristöjen kuten pihan, metsän, niityn ja pellon piirteitä ja tunnistaa niiden tavallisimpia eliölajeja
- tuntee vuodenaikojen vaihtelun piirteet ja osaa kuvata kuinka eri eliöt ovat sopeutuneet eri vuodenaikoihin
- ymmärtää kartan ilmaisutavan sekä osaa käyttää kartanluvussa apuna ilmansuuntia, karttamerkkien selitystä ja janamittakaavaa
- osaa kuvata kotiseutunsa ja oman maakuntansa luonnonoloja ja ihmisen toimintaa

3.1.2 Biologia

Biologian opetus järjestetään siten, että oppilas oppii tunnistamaan eliölajeja, ymmärtämään eliöiden ja niiden elinympäristöjen välistä vuorovaikutusta sekä arvostamaan luonnon monimuotoisuutta. Ulkona tapahtuvassa opetuksessa oppilaan tulee saada myönteisiä elämyksiä ja kokemuksia luonnosta. Opetuksen tulee perustua tutkivaan oppimiseen ja opetusta toteutetaan sekä maastossa että luokassa.

Biologian opetuksen tulee painottaa vastuullisuutta, luonnon suojelua ja elinympäristöjen vaalimista sekä tukea oppilaan kasvua aktiiviseksi ja kestäväan elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi. (Vieremän kunnan opetussuunnitelma vuosiluokille 3-9, 80)

Biologian opetuksen tavoitteisiin kuuluu 5-6 vuosiluokkalaisten seuraavia metsäluontoon liittyviä asioita (Vieremän kunnan opetussuunnitelma vuosiluokille 3-9, 80-81):

- oppilas oppii tunnistamaan eliölajeja, niiden rakennetta ja elämää sekä eliölajien sopeutumista elinympäristöihinsä
- liikkumaan luonnossa sekä havainnoimaan ja tutkimaan luontoa maastossa
- toimimaan ympäristöystävällisesti, huolehtimaan lähiympäristöstään ja suojelemaan luontoa

Biologian opetuksen keskeistä sisältöä 5-6 vuosiluokkalaisten metsäasioiden osalta opetussuunnitelmassa on (Vieremän kunnan opetussuunnitelma vuosiluokille 3-9, 81-82):

- lähialueiden eliöstön tunnistaminen ja ohjattu kasvien kerääminen
- eliöiden elinympäristöjen kuten metsän ja suon tutkiminen, ravintoketjut sekä metsien hyötykäyttö
- ympäristölukutaidon ja ympäristöystävällisen toiminnan harjoittelu, luonnon monimuotoisuuden merkitys sekä jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet

Oppilaan hyvää osaamista biologiasta metsäluontoon liittyvien asioiden osalta 6. vuosiluokan päättyessä kuvataan opetussuunnitelmassa seuraavasti (Vieremän kunnan opetussuunnitelma vuosiluokille 3-9, 83):

- oppilas tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja
- tuntee eri selkärangaisryhmät ja tunnistaa lähiympäristön yleisimmät nisäkkäät, linnut ja kalat sekä osaa kertoa esimerkkejä eläinten sopeutumisesta ympäristöönsä
- oppilas tietää, että vihreät kasvit valmistavat itse oman ravintonsa yhteyttämisen avulla
- ymmärtää ja osaa selittää miksi ihminen on riippuvainen luonnosta

- osaa antaa esimerkkejä siitä, miten lähi luontoa ja asuinympäristöä voidaan suojella

3.2 Kiuruveden kaupungin opetussuunnitelma

Kiuruveden kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma pohjautuu opetushallituksen vahvistamaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin samoin kuin Vieremän kunnan opetussuunnitelma. (Opetushallituksen määräys 1/011/2004, 2/011/2004, 3/011/2004) Opetussuunnitelma sisältää ympäristö- ja luonnontietoa 4. vuosiluokalle. Opetussuunnitelman tavoitteet, keskeiset sisällöt ja kuvaukset hyvästä osaamisesta ovat samat kuin Vieremällä. (Kiuruveden kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2005, 56-59)

Biologian opetussuunnitelma 5-6 vuosiluokille on samansisältöinen kuin Vieremän kunnan ja ne perustuvat opetushallituksen määräyksiin. (Opetushallituksen määräys 1/011/2004, 2/011/2004, 3/011/2004.) Biologian opetussuunnitelmasta löytyvät samat elementit kuin Vieremän kunnan opetussuunnitelmasta. Opetukselle on asetettu samansisältöiset tavoitteet, määritelty opetuksen keskeinen sisältö ja kerrottu hyvän osaamisen tason sisältö. (Kiuruveden kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2005, 59-63)

3.3 Opetuksen totuttaminen kyläkouluissa

Työn kohteena oleville Vieremän Eteläisen koulun ja Kiuruveden Heinäkylän koulun opettajille esitettiin lyhyt kysely (LIITE 1) liittyen opetuksen toteuttamiseen ja tarvittavan tiedon hankintaan koskien metsä- ja luontoasioita. Kyselyyn vastasi yhteensä neljä luokanopettajaa. Kysymykset ovat samoja kuin Suomen Metsäyhdistyksen teettämässä opettajabarometrissa ja saatuja vastauksia on verrattu opettajabarometrin luokanopettajien 2007 tuloksiin. (Suomen Metsäyhdistys. Opettajabarometrin tulokset 2007.)

Kyläkoulujen opettajat painottivat opetuksessa eniten metsän antimia ja virkistyskäyttöä ja vähiten metsänhoitoa ja metsätaloutta. Metsäluontoa, metsäluonnon suojelua, puista valmistettavia tuotteita sekä metsäkulttuuria painotettiin opetuksessa liki samantarvoisesti. Opettajabarometrissa sen sijaan painottuivat eniten metsäkulttuuri, puista valmistettavat tuotteet sekä metsänhoito ja metsätalous. Vähiten sijaa opetuksessa saivat metsäluonto ja metsänantimet ja virkistyskäyttö.

Metsäluontoa koskevaa opetusta kyläkouluilla annettiin hieman enemmän luokassa kuin opettajabarometrin tuloksissa. Metsänhoitoa ja metsätaloutta koskevan opetuksen kohdalla ero oli hyvin pieni. Kyläkoulut eivät olleet vierailleen kahden viime vuoden aikana luonnonsuojelualueella, mutta molemmilta kouluilta oli tehty vierailu metsätyömaalle (KUVAT 1 ja 2).

KUVA 2. Lapsia metsäretkellä laskemassa kannosta puun ikää.

Kyläkoulujen opettajille tärkein tietolähde metsäasioissa olivat metsäammattilaiset ja heti sen jälkeen yhtä suurina oppikirjat ja oma tai perheen antama kokemus, internetillä ja lähdekirjoilla oli varsin vähäinen merkitys. Vastaukset poikkesivat varsin suuresti opettajabarometrin tuloksista, sillä siinä oppikirjat olivat hyvin merkittävä tietolähde. Myös lähdekirjojen, internetin ja lehtien merkitys oli tutkimuksessa selvästi kyläkoulujen tuloksia suurempi.

Luotettavinta tietoa metsien hoitoa koskevissa kysymyksissä sekä kyläkoulujen opettajat että opettajabarometriin vastanneet kokivat saavansa metsäntutkijoilta ja metsäammattilaisilta. Ympäristöasioita koskevissa kysymyksissä kyläkoulujen opettajat pitivät luotettavimpina metsäntutkijoita ja ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöjä. Kolmantena olivat metsäammattilaiset hieman pienemmällä osuudella.

Opettajabarometrissa tutkijoihin luotettiin huomattavasti enemmän kuin yhtä luotettavina pidettyihin ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöihin sekä metsäammattilaisiin.

Kyläkoulujen opettajille tärkein organisaatio, josta metsätietoa oli saatu eniten, oli metsänhoitoyhdistys. Seuraavaksi eniten tietoa oli saatu Metsähallitukselta ja Metsäkeskukselta. Opettajabarometrissa kolme tärkeintä olivat metsänhoitoyhdistys, ympäristöjärjestöt ja Metsähallitus.

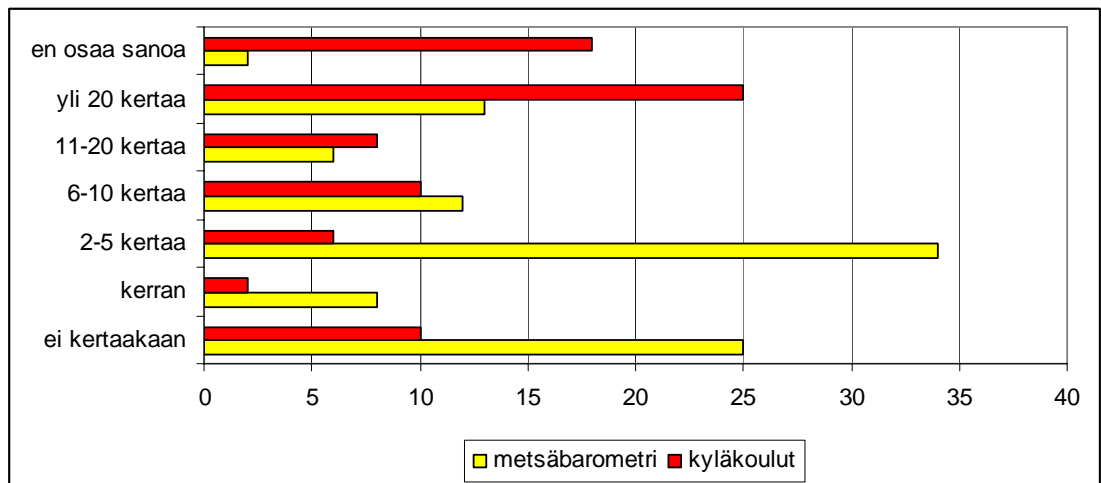
4 KYSELYN TOTEUTUS JA SEN TULOKSET

4.1 Kyselyn toteutus

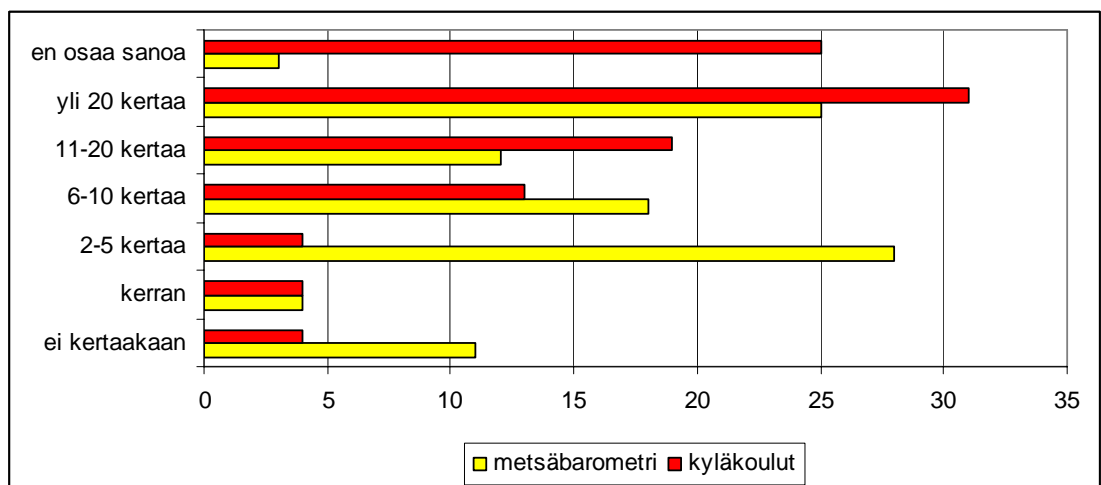
Kyselyyn osallistui Vieremän kunnan eteläisen koulun ja Kiuruveden Heinäkylän koulun 4-6 luokkien oppilaat. Kyselylomakkeet (LIITE 2) täytettiin opettajan ohjauksessa oppitunnilla, siten että oppilailla oli mahdollisuus kysyä opettajalta neuvoa epäselvyyksien välttämiseksi. Kyselyyn vastasi 47 oppilasta iältään 9-14 vuotta. Kaikki lomakkeet oli täytetty alusta loppuun ja vastaukset olivat selkeitä. Kahdesta lomakkeesta puuttui yksittäisiä vastauksia, joten opettajan läsnäolo on edesauttanut kyselyn huolellista täyttämistä.

Vastausten lukumäärä kysymystä kohden on laskettu yhteen ja kunkin vaihtoehdon vastausten lukumäärä on laskettu yhteen, josta saadaan vastausten määrät prosentteina. Saatuja lukuja on verrattu Suomen Metsäyhdistyksen Taloustutkimuksella teettämään selvitykseen, metsäbarometriin, tuloksiin lasten ja nuorten metsäasenteista vuodelta 2006. Taloustiedon tutkimuksessa on haastateltu henkilökohtaisesti 1034 lasta ja nuorta, joiden ikä oli 6-18-vuotta. Haastattelut on tehty lokakuun 2005 ja helmikuun 2006 välisenä aikana. Selvityksessä sattumasta johtuva virhe on 95 prosentin todennäköisyydellä korkeintaan 2,5 prosenttia suuntaansa. (Suomen metsäyhdistys. Lasten ja nuorten metsäbarometrin tulokset 2006)

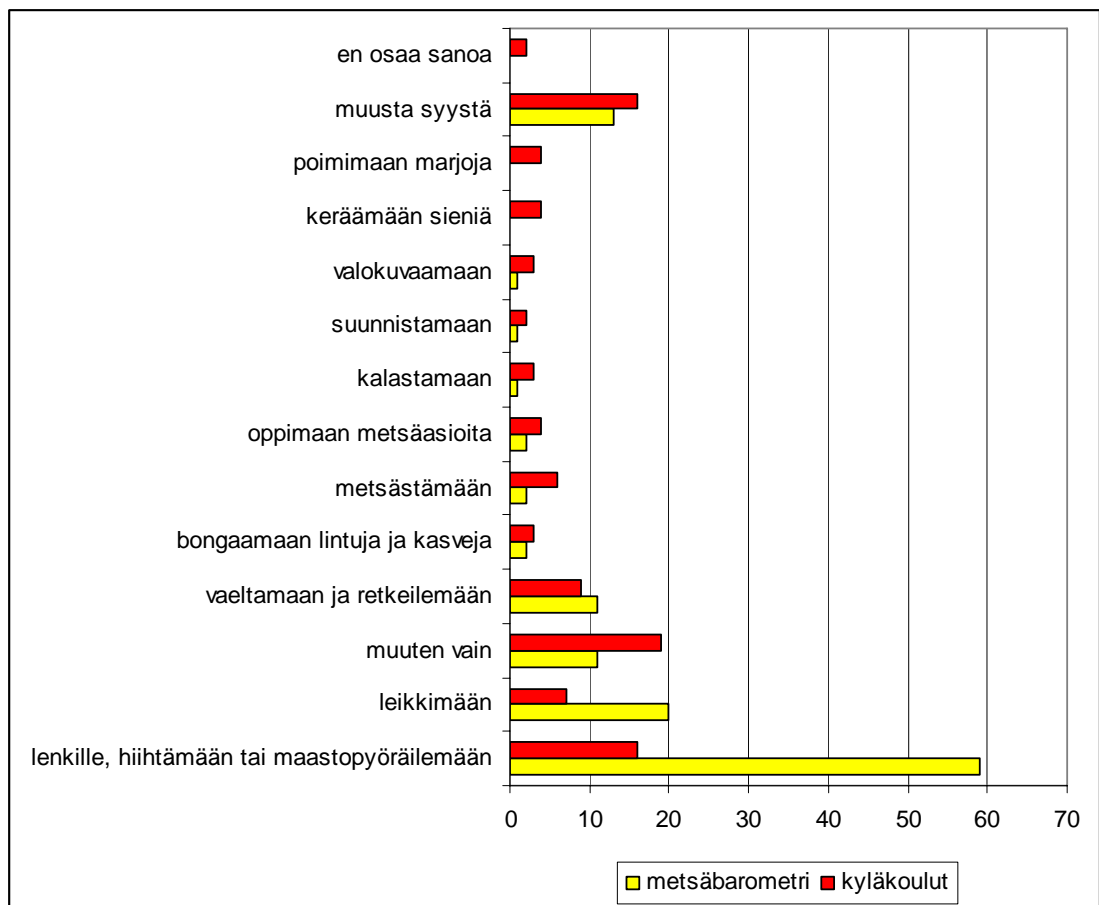
4.2 Metsäkäynnit, liikkuminen ja tekeminen metsäluonnossa

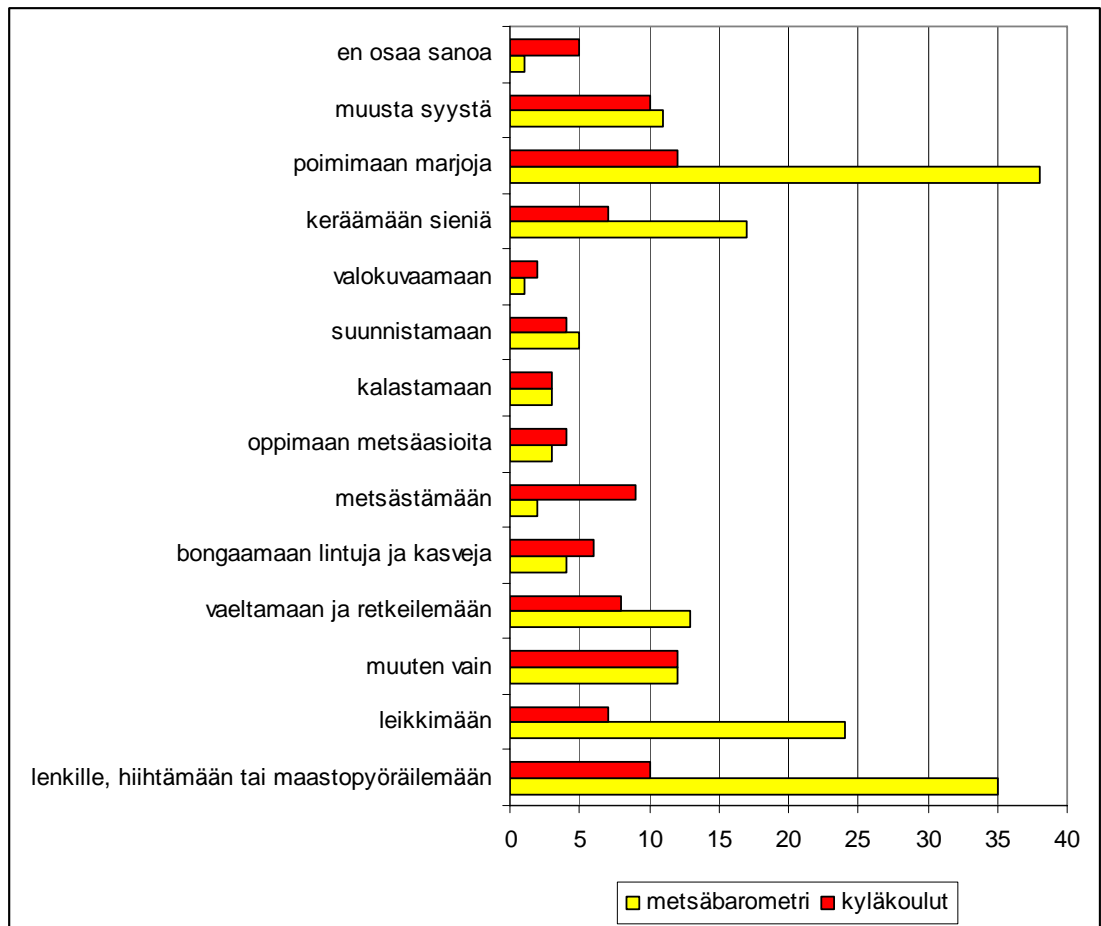
KUVIO 1. Kuinka monta kertaa käy metsässä talviaikaan niin syvällä, että rakennukset ja tiet eivät näy.

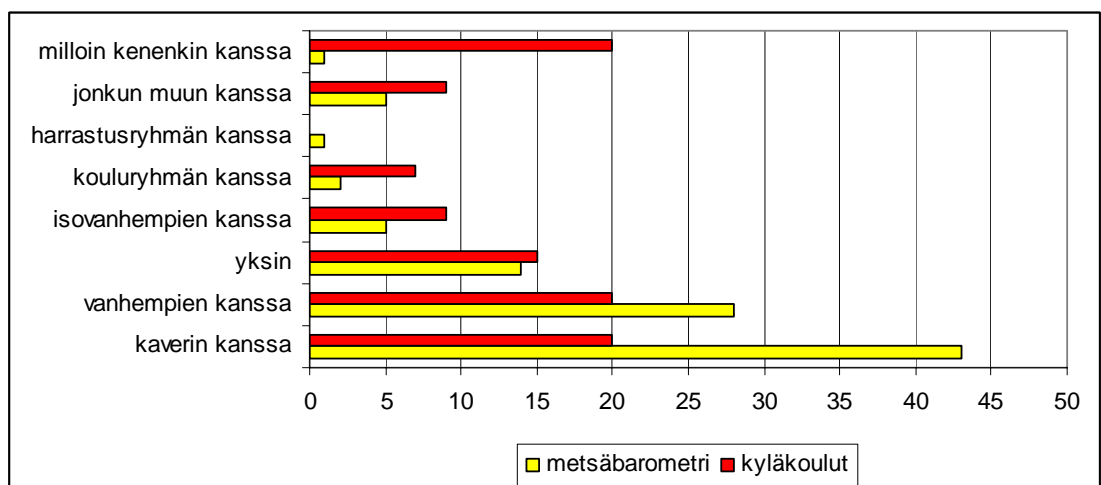
KUVIO 2. Kuinka monta kertaa käy metsässä kevät-, kesä- ja syysaikana niin syvällä, että rakennukset ja tiet eivät näy.

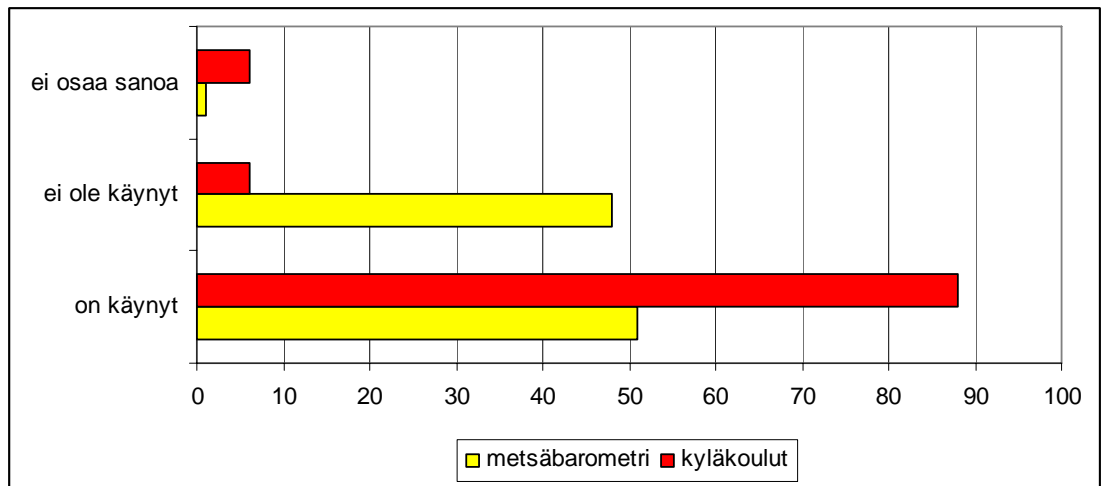
KUVIO 3. Kun menee metsään talvella, niin mitä siellä tekee.

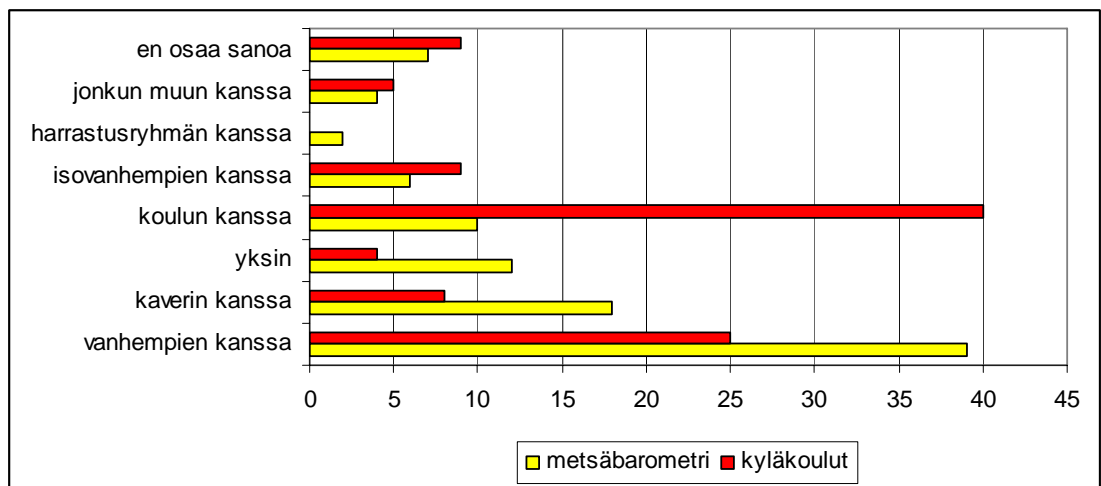
KUVIO 4. Kun menee metsään kevät-, kesä tai syksyaikana, niin mitä siellä tekee.

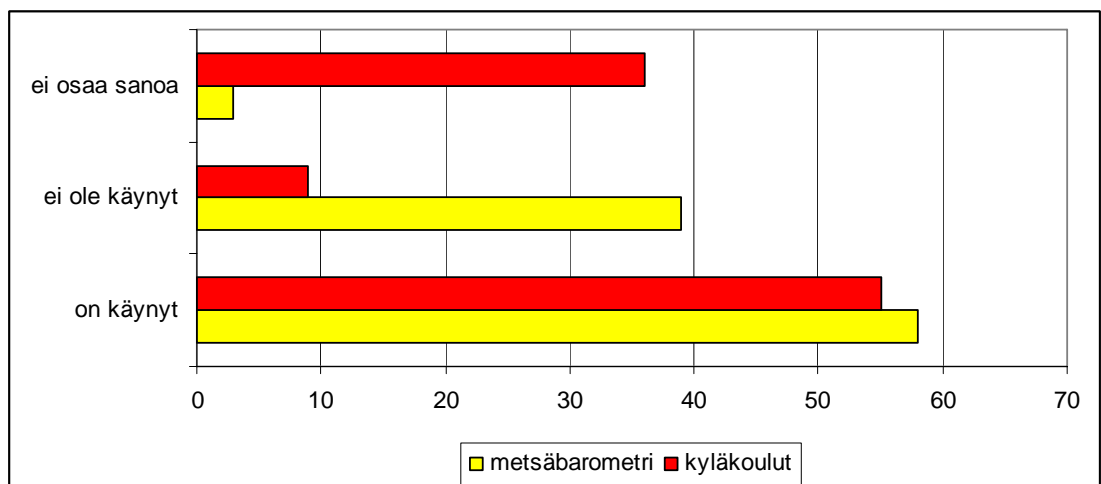
KUVIO 5. Kenen kanssa lapset käyvät metsässä.

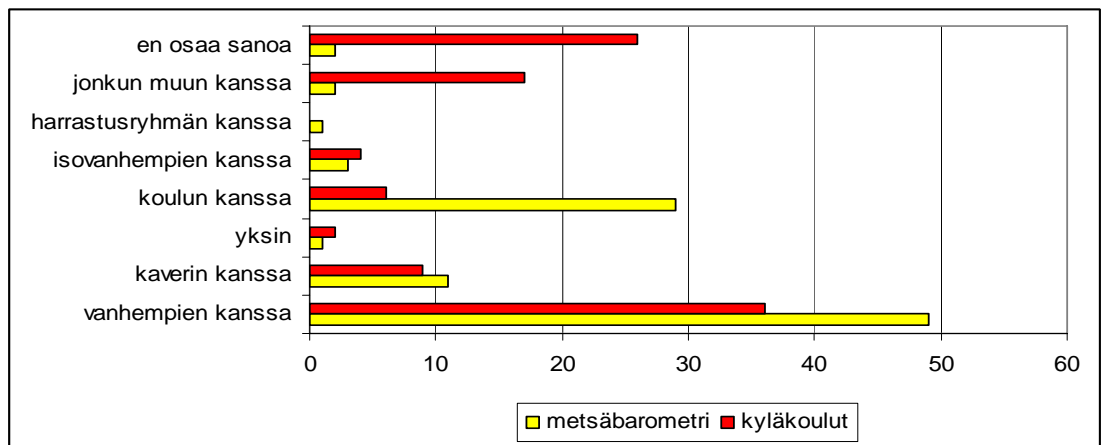
KUVIO 6. Onko käynyt metsätyömaalla.

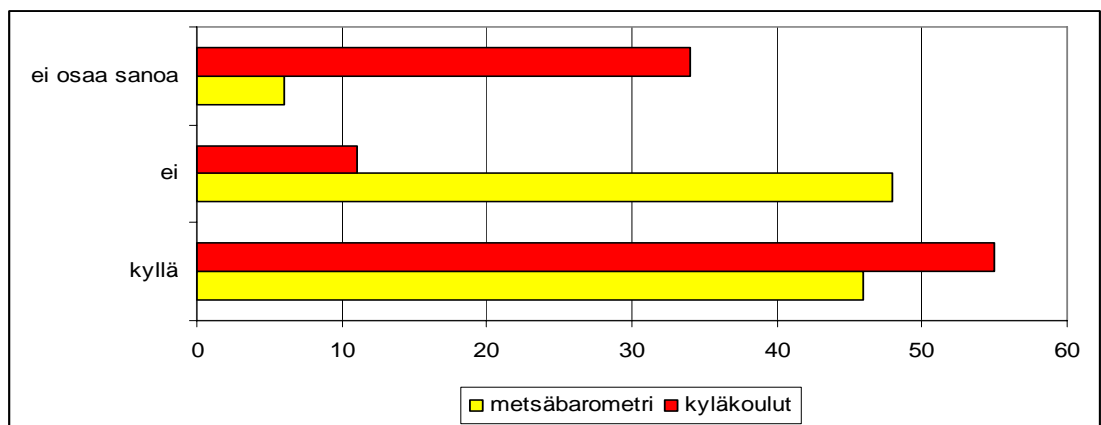
KUVIO 7. Kenen kanssa oppilaat käyneet viimeksi metsätyömaalla.

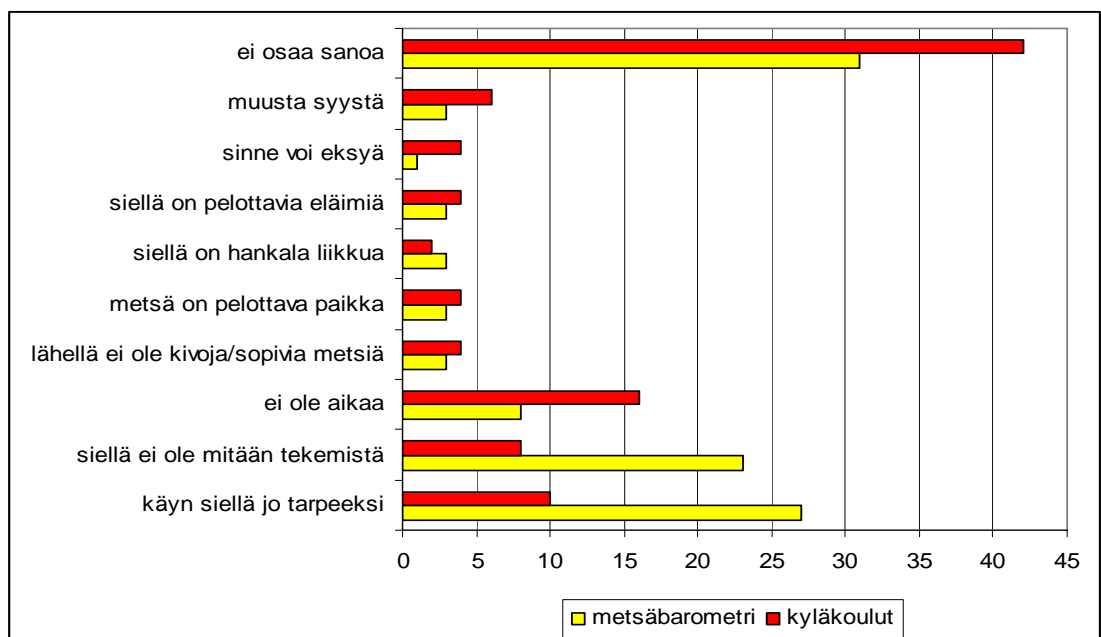
KUVIO 8. Onko käynyt luonnonsuojelualueella.

KUVIO 9. Kenen kanssa oppilaat käyneet viimeksi luonnonsuojelualueella.

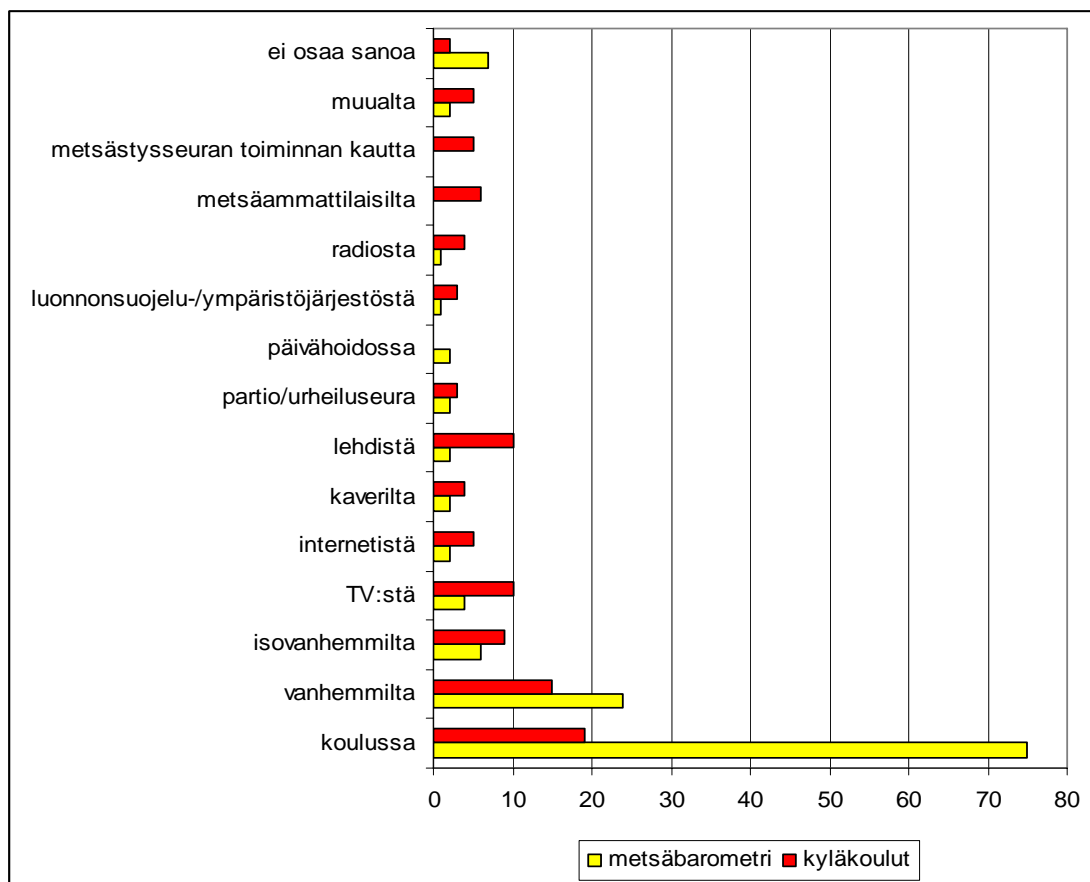

KUVIO 10. Haluaisiko käydä metsässä nykyistä useammin.

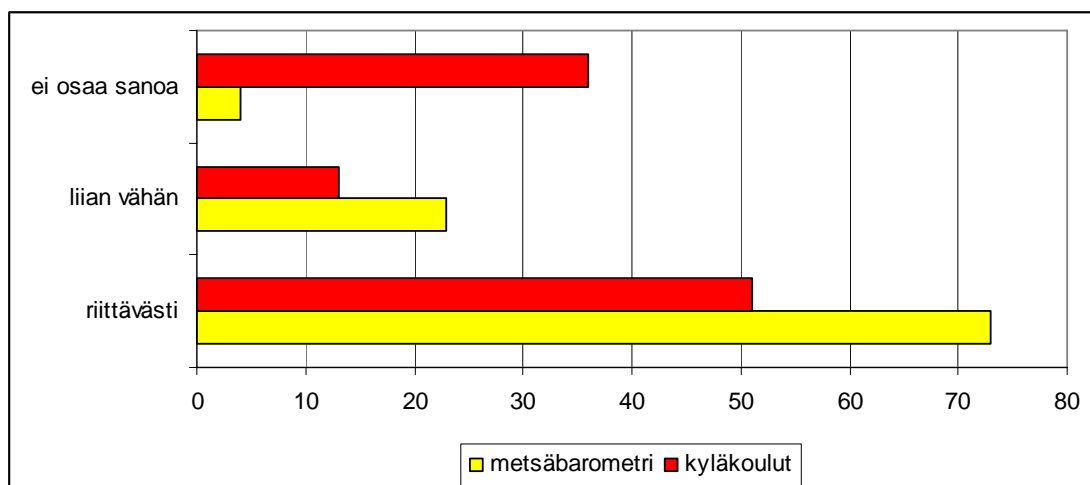

KUVIO 11. Mistä syystä ei halua käydä metsässä useammin

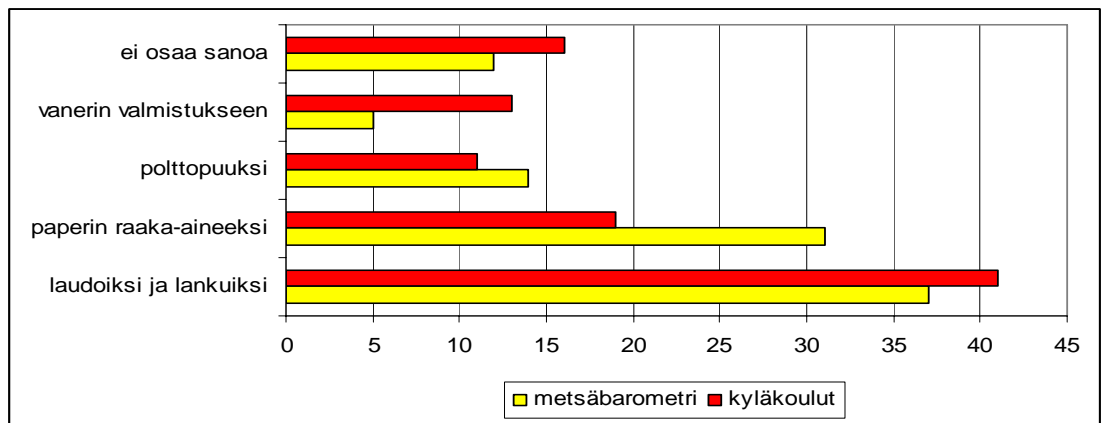
4.3 Metsätiedon saanti ja jokamiehen oikeudet

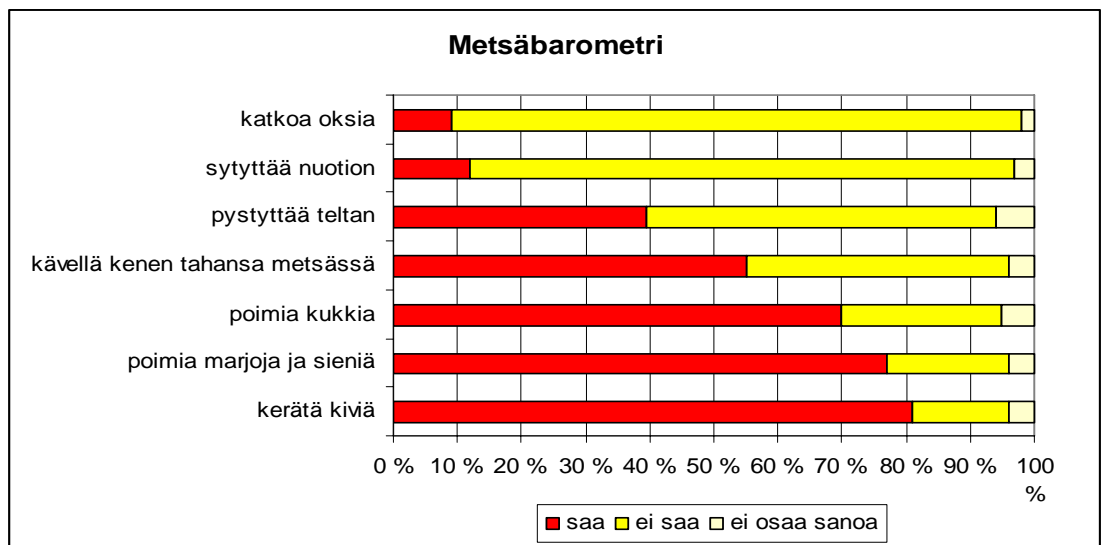
KUVIO 12. Mistä tai keneltä on saanut tietoa Suomen metsistä.

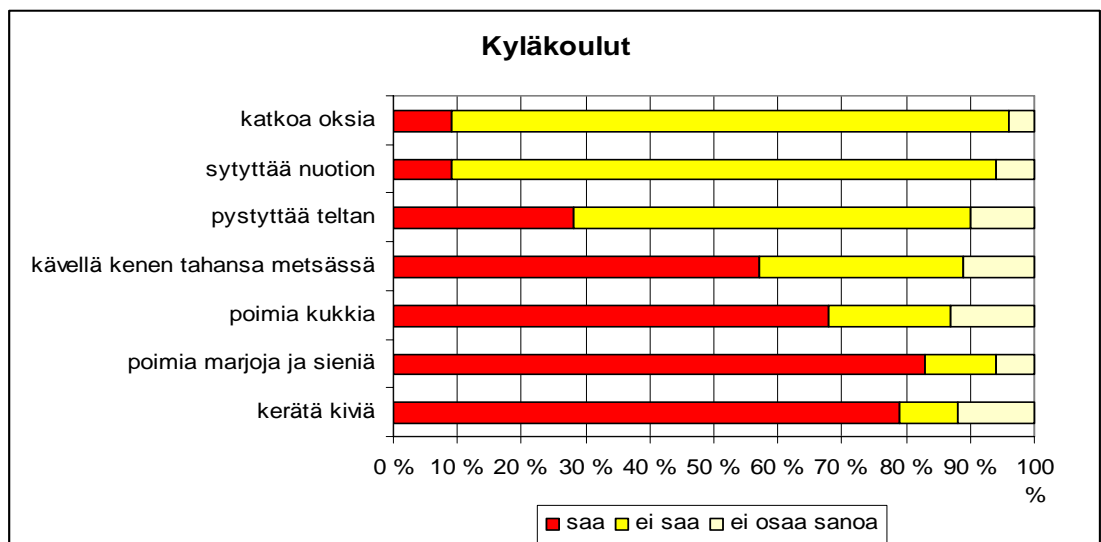
KUVIO 13. Onko saanut metsistä tietoa riittävästi vai liian vähän.

KUVIO 14. Miten suurten puiden runkoja käytetään.

KUVIO 15. Lasten tietämys jokamiehenoikeuksista metsäbarometrissa

KUVIO 16. Kyläkoulujen lasten tietämys jokamiehenoikeuksista.

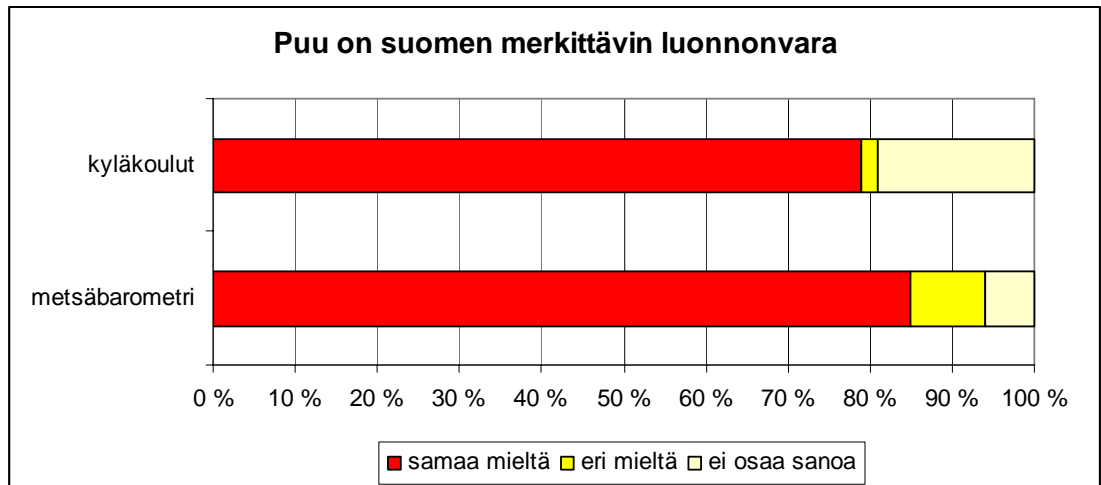
Jokamiehen oikeuksilla tarkoitetaan jokaisen kansalaisen oikeuksia käyttää luontoa riippumatta siitä, kuka omistaa alueen tai on sen haltija. Luonnon käyttämiseen jokamiehen oikeuksien sallimissa rajoissa ei tarvita maanomistajan lupaa eikä siitä tarvitse maksaa mitään. Oikeuksiin sisältyy aina vaatimus niiden harmittomuudesta, eli jokamiehen oikeuksia ei saa käyttää haittaa tai häiriötä tuottavalla tavalla. (Ympäristöministeriö. Jokamiehen oikeudet, vapaus ja vastuu kulkevat käsi kädessä. 2003)

Jokamiehen oikeuksiin kuuluu oikeus liikkua jalan, hiihtäen tai pyöräillen luonnossa muualla kuin pihamaalla sekä muilla kuin sellaisilla pellolla, niityillä tai istutuksilla, jotka voivat kulkemisesta vahingoittua. Maastossa saa oleskella tilapäisesti esimerkiksi teltailla riittävän etäällä asumuksesta, siellä missä liikkuminenkin on sallittua. Oikeuksiin kuuluu poimia luonnonmarjoja, sieniä ja kukkia. Vesialueella saa onkia, pilkkiä, kulkea, uida ja peseytyä vesistöissä sekä kulkea jäällä. (Ympäristöministeriö. Jokamiehen oikeudet, vapaus ja vastuu kulkevat käsi kädessä. 2003)

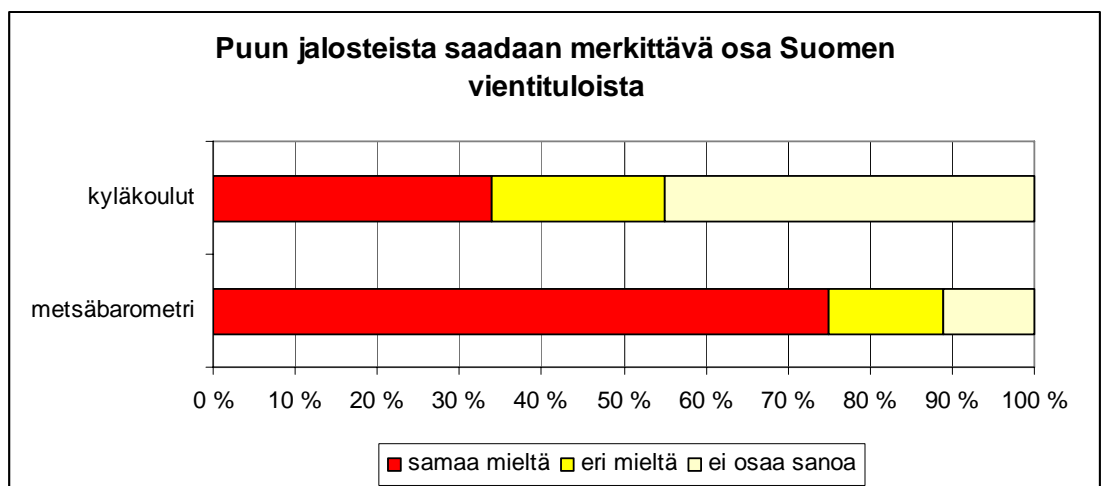
Jokamiehen oikeuksiin perustuen ei saa aiheuttaa häiriötä tai haittaa toiselle. Ei saa häiritä tai vahingoittaa lintujen pesiä ja poikasia tai häiritä poroja ja riistaeläimiä. Ei saa kataa tai vahingoittaa kasvavia puita, ottaa kuivunutta tai kaatunutta puuta, varpuja, sammalta tai muuta vastaavaa toisen maalta. Jokamiehen oikeus ei oikeuta häiritsemään kotirauhaa, roskaamaan ympäristöä, ajamaan moottoriajoneuvolla maastossa ilman maanomistajan lupaa tai kalastamaan ja metsästäämään ilman asianomaisia lupia. (Ympäristöministeriö. Jokamiehen oikeudet, vapaus ja vastuu kulkevat käsi kädessä. 2003)

4.4 Mielenpiteet metsien käsittelystä ja käytöstä

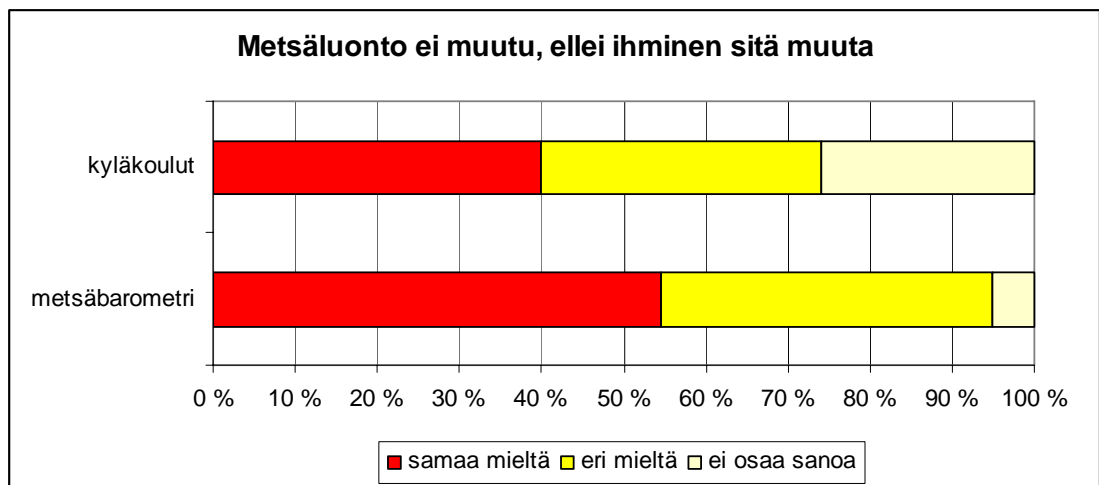
Oppilaille esitettiin yhdeksän kysymystä liittyen metsien käsittelyyn ja metsien suoje-
luun. Jokaisen kysymyksen tulokset ovat esitetty tässä luvussa pylväsdiagrammeina
sitte että jokainen väittämä on esitetty kuvion otsikkona.

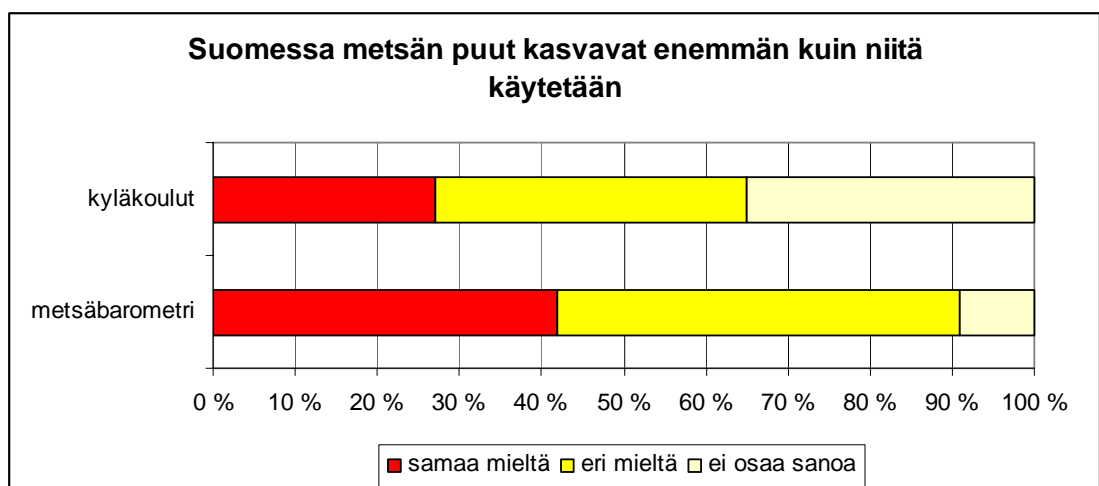
Kuvio 17. Oppilaiden käsitys puusta Suomen merkittävimänä luonnonvarana.

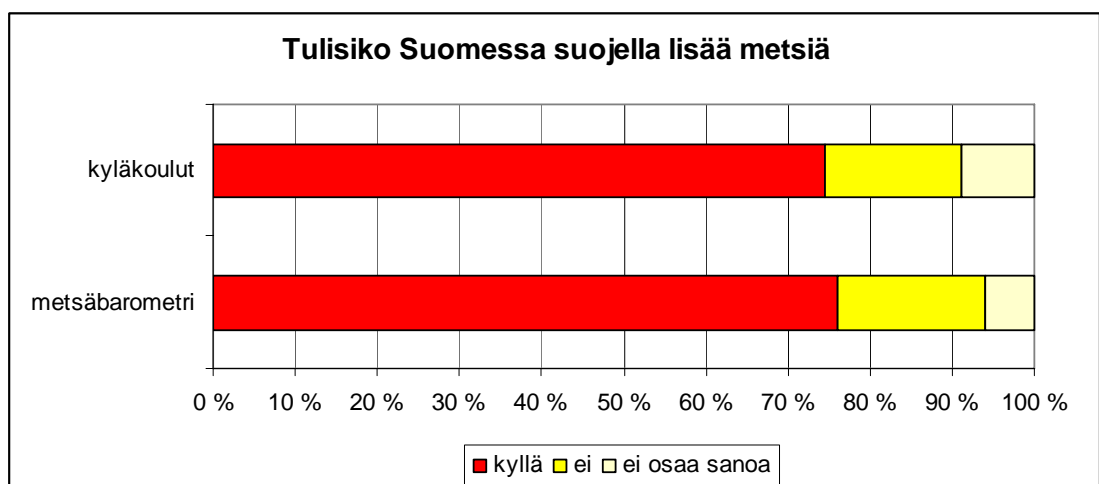
Kuvio 18. Puusta saatavien jalosteiden merkittävyys Suomen vientituloissa.

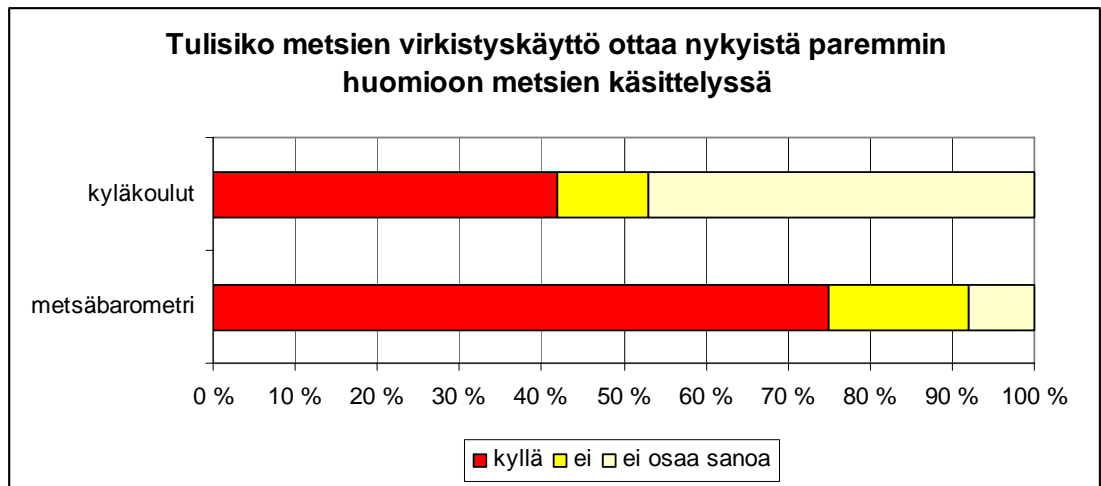
Kuvio 19. Metsäluonnon muutos ihmisen toiminnan seurauksena.

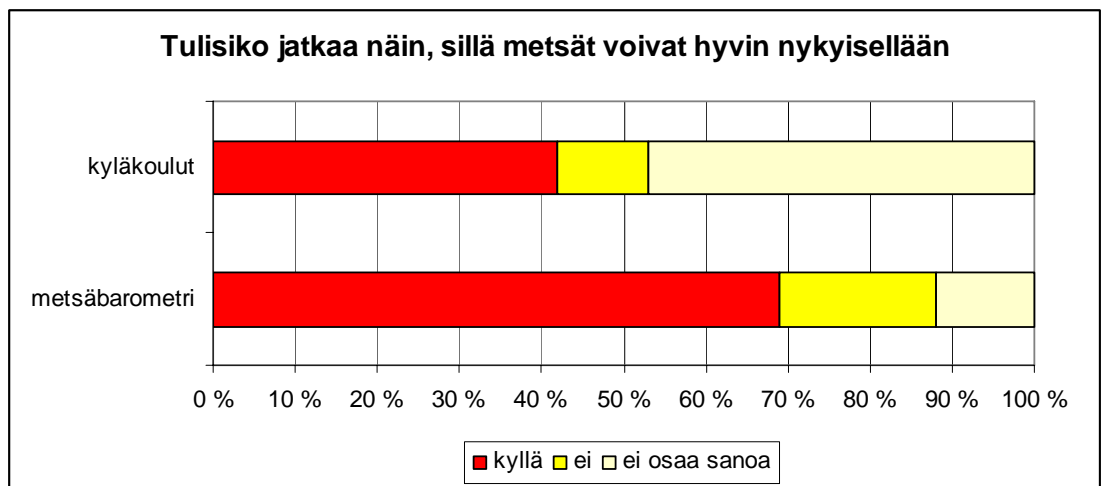
Kuvio 20. Suomen metsien kasvu ja käyttö.

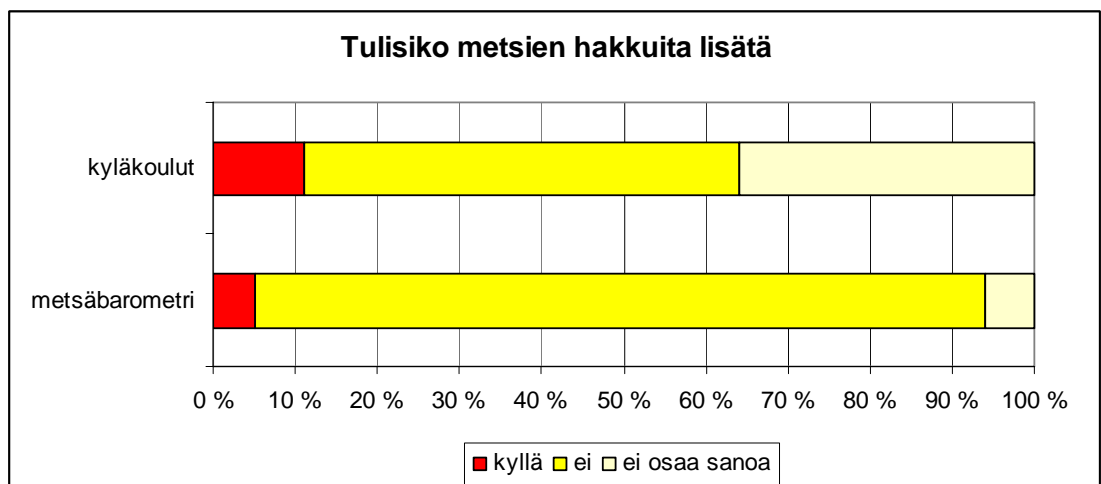
Kuvio 21. Koululaisten asenne metsien suojeluun.

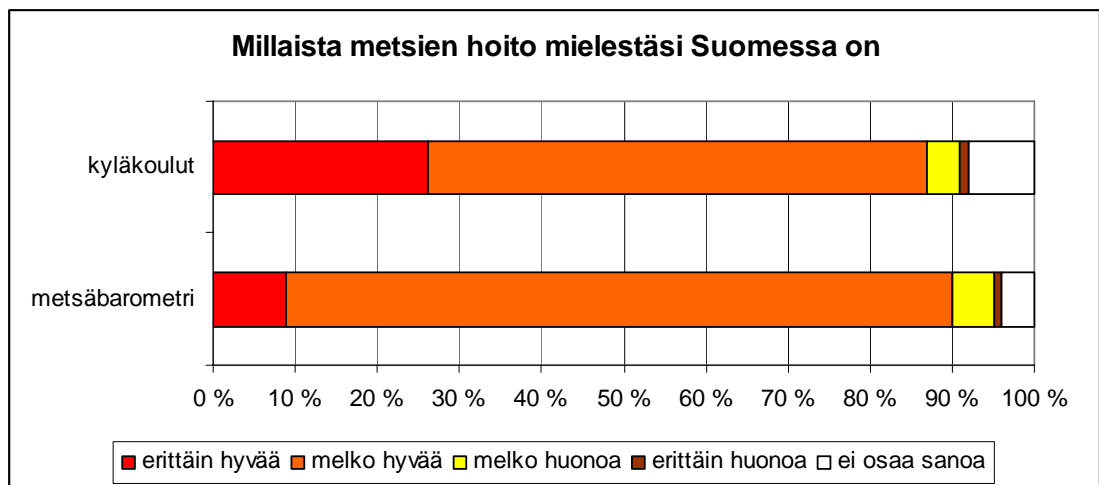
Kuvio 22. Metsän virkistyskäyttö ja metsänkäsittely.

Kuvio 23. Oppilaiden käsitys metsänhoidon tasosta.

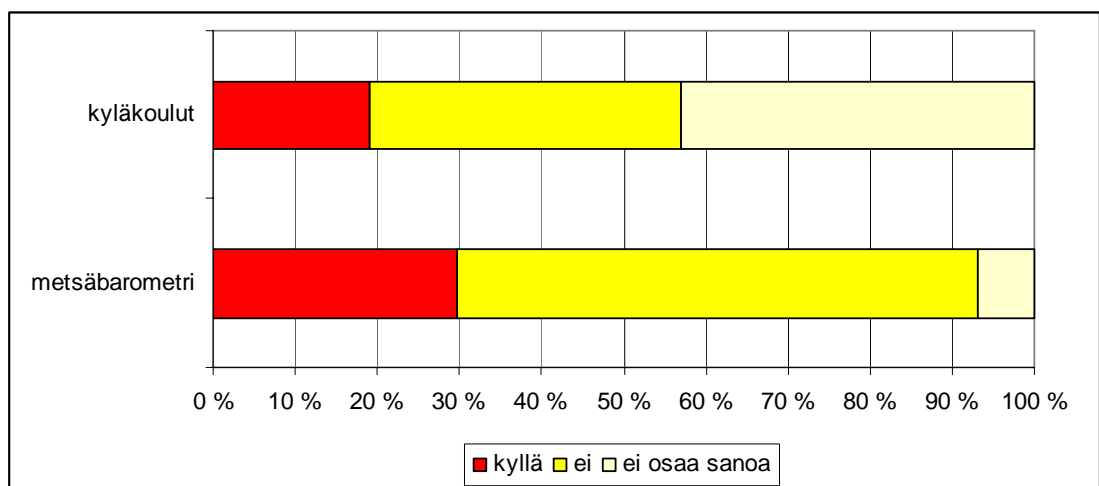

Kuvio 24. Oppilaiden suhtautuminen metsien lisähakkuihin.

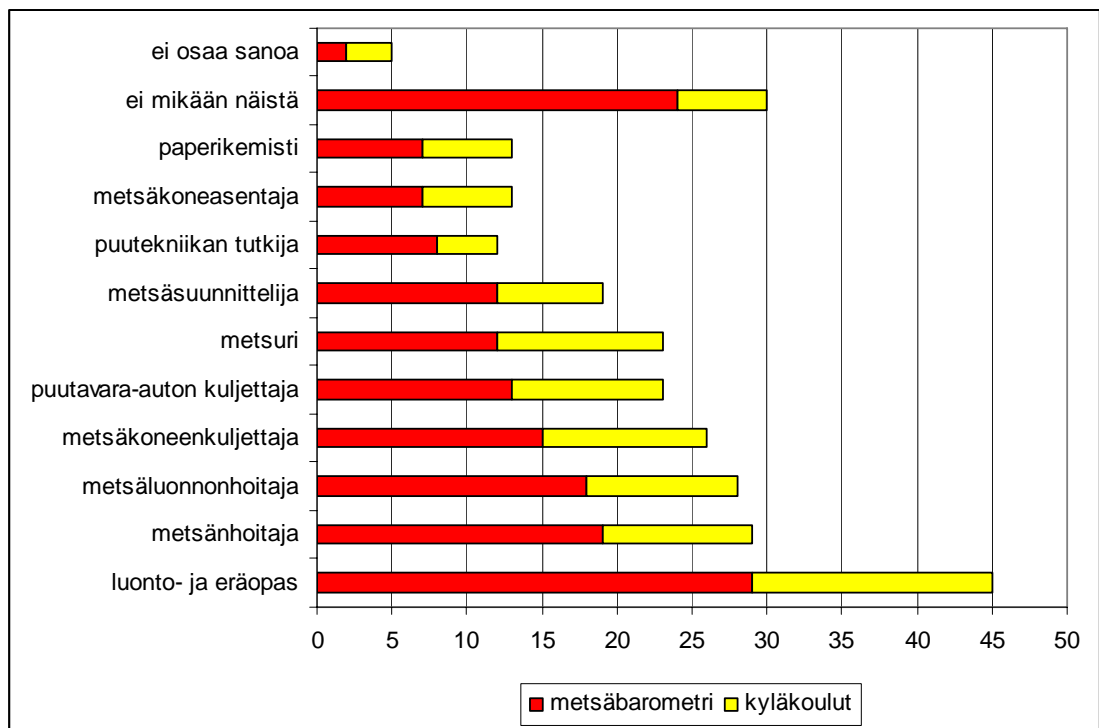

Kuvio 25. Metsänhoidon taso Suomessa oppilaiden mielestä.

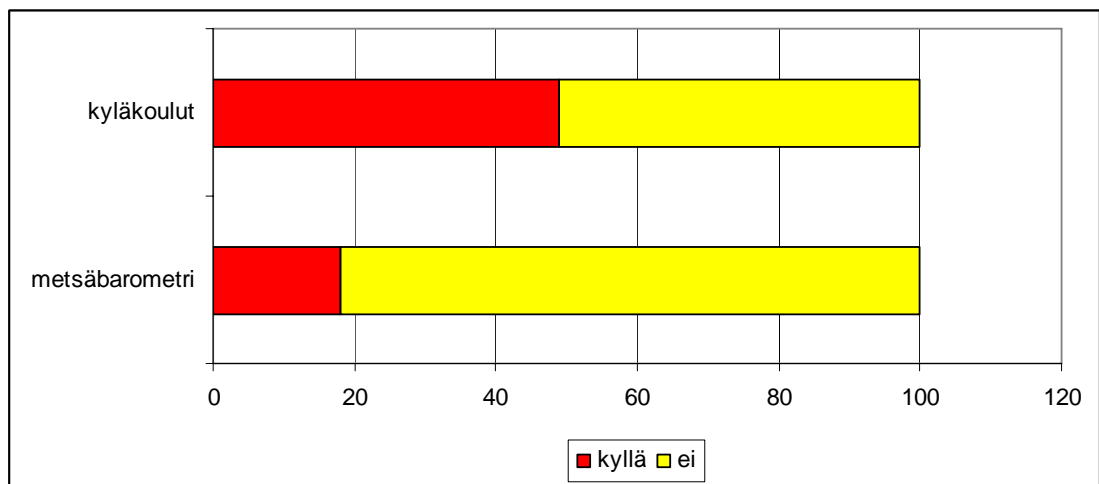
4.5 Metsäala työpaikkana ja metsään liittyvät harrastukset

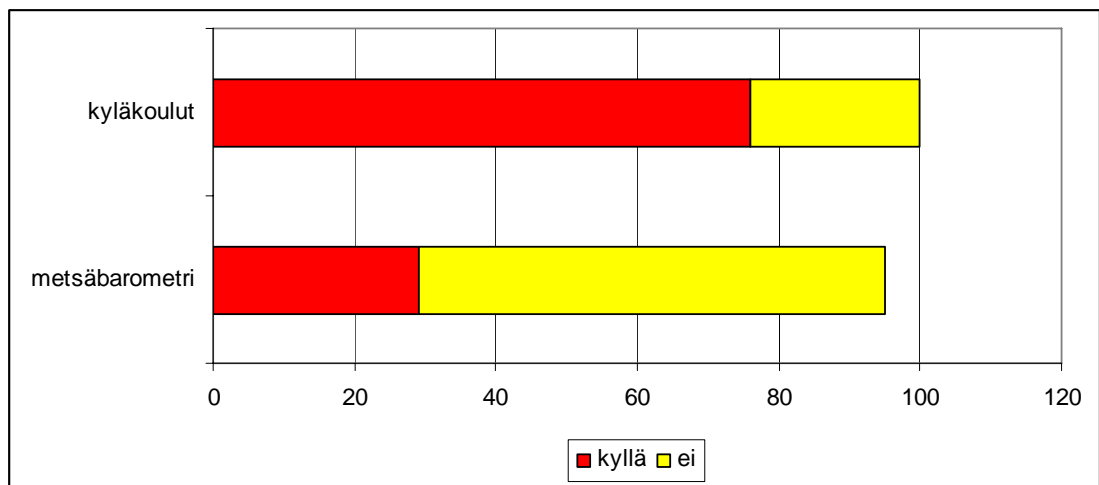
KUVIO 26. Voisiko mennä metsäteollisuuteen töihin.

KUVIO 27. Kiinnostavimmat metsään liittyvät ammatit.

KUVIO 28. Onko mukana harrastustoiminnassa jossa liikutaan ja toimitaan metsässä.

KUVIO 29. Onko lähisukulainen tai tuttava töissä metsäalalla.

5 POHDINTA

5.1 Kyselyn toteutus

Kyselyn tuloksista huomaa, että en osaa sanoa –vaihtoehto oli valittu usean kysymyksen kohdalla selvästi useammin kuin Suomen Metsäyhdistyksen teettämässä metsäbarometrissa. Tämä johtunee erosta kyselyjen tekotavassa, metsäbarometriä varten koululaiset haastateltiin ja tämä kysely tehtiin lomakkeella opettajan valvonnassa (LIITE 2). Henkilökohtaisesti haastateltaessa kyselijä voi antaa lapselle selventävää tietoa kysymyksestä ja saada siten vastauksen paremmin selville. (Suomen Metsäyhdistys. lasten ja nuorten metsäbarometri 2006 tulokset.) Lomaketta täytettäessä en osaa sanoa –vaihtoehto on ollut helpompi valita, vaikka opettajan apu olikin käytettävissä. Jälkikäteen ajateltuna en osaa sanoa –vaihtoehdon olisi voinut jättää pois, jolloin kysymystä olisi joutunut miettimään tarkemmin ja koululaisten ajatukset metsästä olisivat tulleet paremmin esille.

5.2 Metsäkäynnit, liikkuminen ja tekeminen metsässä

Kyselyyn vastanneet kyläkoulujen oppilaat käyvät metsässä enemmän kuin metsäbarometriin vastanneet lapset ja nuoret, mikä on luonnollista metsän ollessa lähellä (KUVA 3). Esimerkiksi Vieremän Eteläinen koulu sijaitsee metsän laidassa ja oppilailla on lupa leikkiä rajatulla alueella metsässä välitunneilla.

Näitä metsässä vietettyjä välitunteja oppilaat tuskin osaavat edes ajatella metsäkäynneiksi, sillä metsä on heille osa koulun aluetta (KUVIO 1).

KUVA 3. Kyläkoulun lapsia metsäretkellä.

Tekeminen metsässä jakautuu kyläkoululaisilla huomattavasti tasaisemmin eri vaihtoehtojen kesken kuin metsäbarometrissa. Barometrin tuloksista voi päätellä, että siihen vastanneet käyvät metsässä eniten merkityillä reiteillä lenkipoluilla tai hiihtoladuilla (KUVIO 3). Kyselyyn vastanneet koululaiset eivät tarvitse erityistä syytä metsään menemiselle yhtä usein kuin barometriin vastanneet, metsään mennään muuten vain ja sieltä löytyy tekemistä. Barometriin vastanneista reilu viidennes ei halua käydä metsässä nykyistä useammin, koska siellä ei ole mitään tekemistä (KUVIO 11). Kyläkoululaisista tätä mieltä oli vain vajaa 8 prosenttia.

Molemmat koulut olivat vierailleet viimeisten kahden vuoden aikana metsätyömaalla, joten siitä tulivat erot barometriin (KUVIO 6). Useat olivat vierailleet siellä myös vanhempien kanssa. Barometrin perusteella koulujen metsätyömaavierailut eivät ole kovin yleisiä, sillä barometrin perusteella käynnit jäivät huomattavasti enemmän vanhempien tai isovanhempien harteille kuin koulun (KUVIO 7). Sen sijaan koulut olivat ilmeisesti vierailleet useammin luonnonsuojelualueilla, sillä niillä barometriin

vastanneet olivat vierailleet sekä koulun että vanhempien kanssa. Kyselyyn vastanneet kyläkoululaiset olivat sen sijaan käyneet luonnonsuojelualueilla vanhempien tai jonkun muun kanssa (KUVIO 9).

KUVA 4. Talvisella hakkuutyömaalla helmikuussa 2011.

5.3 Metsätiedon saanti ja jokamiehenoikeudet

Metsäbarometriin vastanneet lapset ja nuoret ovat selvästi enemmän koulusta saamansa tiedon varassa jokamiehenoikeuksien suhteen. Kyläkoulun oppilaat ovat saaneet tietoa liki yhtä paljon koulusta kuin vanhemmiltaan (KUVIO 12). Tämä johtunee siitä, että kolmella oppilaalla neljästä on lähisukulainen tai tuttava töissä metsäalalla ja liki jokaisen vanhemmat omistavat metsää (KUVIO 20).

Barometriin verrattuna tietoa oli saatu enemmän myös eri medioista sekä metsämattilaisilta ja metsästysseuran kautta. Vieremän Eteläinen koulu tekee yhteistyötä kylän metsästysseuran kanssa. Metsästysseura järjestää koululaisille syksyisin hirvenmetsästyspäivän (KUVA 5) ja ennen joulua koululaiset julistavat joulurauhan metsän eläimille kylän metsästäjien kanssa.

KUVA 5. Eteläisen koulun oppilas hirven kaadolla.

Metsätiedon saanti on sekä barometrin että kyselyn vastaajien itsensä mielestä kohtuullisella tasolla (KUVIO 13). Vastaukset kysymyksiin suurten puiden runkojen käytöstä ja jokamiehen oikeuksista tukevat tätä vastaajien arviota tiedoistaan (KUVIO 14). Liki puolet ei kuitenkaan tiedä, että kenen tahansa metsässä saa kävellä häiriötä aiheuttamatta. Myös teltan pystyttäminen arveluttaa varsin useaa vastaajaa (KUVIOT 15 JA 16).

5.4 Mielipiteet metsien käsittelystä ja käytöstä

Sekä barometrissa että kyläkoululaiset pitävät puuta Suomen merkittävimpänä luonnonvarana (KUVIO 17). Barometriin vastanneet yhdistävät tämän vientituloihin, sillä he pitävät puun jalosteista saatavia vientituloja merkittävänä osana Suomen vientituloista (KUVIO 18). Kyläkoululaisista useampi on vastannut en osaa sanoa kuin merkittävä osa vientituloista. Tämän kysymyksen vastauksissa saattaa näkyä myös vastaajien ikä kyselyissä. Barometriin vastanneissa oli nuoria 18 vuoteen saakka, joten heillä voi olettaa olevan paremmat tiedot Suomen viennistä.

"Sama on havaittu niin lapsilla kuin opettajilla. Ajatellaan, että luonto ei muutu, ellei ihminen sitä muuta. Ihan kuin luonnon voisi pysäyttää johonkin tilaan tai palauttaa aikaan ennen ihmisen vaikutusta. Kertooko tämä ihmisten vieraantumisesta luonnosta? Jos elää lähellä metsää, havaitsee sen pienet muutokset sekä suuret ja nopeat, kuten myrskyjen vaikutukset. Silloin on helpompi ymmärtää evoluution vaikutusta ja luonnon muuttumista sen seurauksena." Toteaa yhteyspäällikkö Sirpa Kärkkäinen. (Suomen Metsäyhdistys. Tiedote. 2006.)

Vaikka kyläkoulujen oppilaat elävät lähellä metsää, ovat heidän vastauksensa metsäluonnon muuttumisesta yhteneväisiä barometrin kanssa (KUVIO 19). Metsäluonnossa tapahtuvat muutokset ovat usein hitaita, joten neljäs-kuudesluokkalaisten voi olla vielä vaikea hahmottaa metsäluonnossa tapahtuvia ilman ihmisen vaikutusta tapahtuvia muutoksia. Olisikin tärkeää, että kouluissa opetettaisiin luonnontilaisten ja hoidettujen metsien eroja sekä tuotaisiin esille luonnon muuttuvan ilman ihmistäkin.

Sekä barometrin että kyläkoululaisten vastausten perusteella voi päätellä, että lapset ja nuoret uskovat Suomen metsien olevan häviämässä. He eivät tiedä, että metsien kasvu on Suomessa suurempaa kuin niiden käyttö ja yli 70 prosenttia suojelisi lisää metsiä (KUVIO 21). Opettajabarometrin mukaan (LIITE 1) opetuksessa painotettiin metsien virkistyskäyttöä, kun taas kyläkouluilla painotus oli enemmän metsänhoidossa. Tämä näkyy Metsäbarometrin ja kyläkoululaisten kyselyn tuloksissa. Barometrin mukaan metsien virkistyskäyttöä pitäisi lisätä selvästi enemmän kuin kyläkoululaisten mielestä (KUVIO 22). Toisaalta barometrissa oltiin varsin tyytyväisiä nykyiseenkin menoon metsissä (KUVIO 23). Kyläkoululaisilla en osaa sanoa –vaihtoehto oli yhtä suuri kuin nykyiseen käytäntöön tyytyväisten osuus.

5.5 Metsäala työpaikkana ja metsään liittyvät harrastukset

Käytännön suorittavat työt (KUVA 6) kiinnostavat kyläkoululaisia, mikä on hyvin positiivista. Yllättäen myös perinteinen metsurin ammatti kiinnostaa (KUVIO 27). Näiden työn sisällön vastaajat myös ymmärtävät oletettavasti paremmin kuin esimerkiksi metsänhoitajan tai metsäsuunnittelijan työnkuvan. Barometriin verrattuna kiinnostus metsäammatteihin on tosin vähäisempää, mutta myös tässä ikä saattaa vaikuttaa vastauksiin. Neljäs-kuudesluokkalaiselle ammatinvalinta on vielä varsin kaukainen asia.

Puolella kyläkoululaisista on harrastus, jossa liikutaan tai toimitaan metsässä, barometriin vastanneilla tällainen harrastus on vajaalla viidenneksellä (KUVIO 28). Metsä on lähellä, joten myös sinne meneminen ja siellä liikkuminen ja toimiminen on helppoa.

KUVA 6. Eteläisen koulun oppilaita tutustumassa hakkuukoneenkuljettajan ammattiin.

Metsä on kyläkoulujen oppilaille luonnollinen osa ympäristöä, ei paikka minne lähtöä valmistellaan tuntikausia, se on yksi osa lapsen arkea ja turvallista kasvuympäristöä. Eteläisen koulun oppilasmäärä on viime vuodet pysynyt noin neljässäkymmenessä eikä merkittävää muutosta ole näköpiirissä. Jostain kummasta se puolenkymmentä eskarilaista joka syksy näyttää löytyvän. Riittääkö se kunnanisille, se jää nähtäväksi... Heinäkylän koulussa tehdään surutyötä ja valmistaudutaan viimeiseen kevätjuhlaan, koulu suljetaan elokuussa.

"Miksi siirtää satavuotiaasta porakivien päälle perustetusta hirsitaloosta oppilaat keskustan jo valmiiksi homeessa olevaan peruskunnostettavaan betoni-, tiili- ja pelli-läjähän? Miksi muuttaa maalle, jos siellä pääsee samaanlaiseen laitokseen kuin pääsisi Korsossakin? Kyllä se taksi kulkee myös keskustasta sivukylään, eikä vain toisinpäin."(Ralli Simo. Maaseudun Tulevaisuus. Kantri huhtikuu 2011)

LÄHTEET

Kiuruveden kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2005. WWW-dokumentti.
<http://opspro.peda.net/kiuruvesi/>. Luettu 13.3.2011

Opetushallitus. Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet. WWW-dokumentti.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet.
Luettu 15.1.2011.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tiedote 3.4.2009. WWW-dokumentti.
<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2009/04/tuntijako.html>. Luettu 4.1.2011.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tiedote 1.6.2009. WWW-dokumentti.
<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2010/06/tuntijako.html>. Luettu 21.1.2011.

Opetushallituksen määräys 1/011/2004, 2/011/2004, 3/011/2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus.

Paldanius, Jari 2009. Metsäalan kouluyhteistyön kehittämisarviointi. Diskurssi Oy.

Perusopetusasetus 20.11.1998/852. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980852>. Luettu 16.1.2011.

Perusopetuslaki 628/1998. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>. Luettu 13.1.2011.

Suomen metsäyhdistys. Lasten ja nuorten metsäbarometrin tulokset 2001, 2003 ja 2006. WWW-dokumentti. <http://www.smy.fi>. Luettu 20.1.2011

Suomen metsäyhdistys. Opettajabarometri 2007. WWW-dokumentti. <http://smy.fi>.
Luettu 8.1.2011.

Suomen metsäyhdistys. Tiedote 31.3.2006. WWW-dokumentti. <http://www.smy.fi>
Luettu 14.3.2011.

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20011435>. Luettu 4.1.2011.

Vieremän kunnan opetussuunnitelma vuosiluokille 3-9. WWW-dokumentti.

<http://www.vierema.fi/loader>. Luettu 14.3.2011.

Ympäristöministeriö. Jokamiehen oikeudet, vapaus ja vastuu kulkevat käsi kädessä.
2003.

Kysymykset luokan ja aineenopettajille

1. Kuinka seuraavat aihealueet painottuvat metsäasioiden opetuksessa?
Numeroi aihealueet yhdestä kuuteen siten, että 1 = painottuu opetuksessa eniten ja 6 = painottuu opetuksessa vähiten.

___ metsäluonto

___ metsän antimet ja virkistyskäyttö

___ metsäluonnon suojelu

___ metsänhoito ja metsätalous

___ puista valmistettavat tuotteet

___ metsäkulttuuri

2. Kuinka metsäluontoa koskeva opetus jakautuu luokassa ja metsässä tapahtuvaan opettamiseen. Vastaa prosentteina siten, että yhteensä 100 %.

___ opetus luokassa ___ opetus metsässä

3. Kuinka metsänhoitoa ja metsätaloutta koskeva opetus jakautuu luokassa ja metsässä tapahtuvaan opettamiseen. Vastaa prosentteina siten, että yhteensä 100 %.

___ opetus luokassa ___ opetus metsässä

4. Oletteko käyneet luonnonsuojelualueella tai kansallispuistossa oppilaiden kanssa viimeisen kahden vuoden aikana?

___ kyllä ___ ei

5. Oletteko käyneet metsätyömaalla oppilaiden kanssa viimeisen kahden vuoden aikana?

___ kyllä ___ ei

6. Valitse seuraavista mielestäsi kolme tärkeintä tietolähdettä metsäasioissa:

☐ oppikirjat	☐ lähdekirjat
☐ oma/perheen antama kokemus	☐ lehdet
☐ internet	☐ televisio
☐ kurssit	☐ metsäammattilaiset
☐ videot/DVD:t	☐ radio
☐ joku muu	

7. Valitse seuraavista mielestäsi kaksi luotettavinta tiedonjakajaa metsien hoitoa koskevissa kysymyksissä:

☐ metsäntutkijat	☐ metsäammattilaiset
☐ metsänomistajat	☐ poliitikot
☐ ympäristö- ja luonnon suojelujärjestöt	
☐ metsäteollisuuden edustajat	
☐ toimittajat lehdissä, radiossa ja TV:ssä	
☐ maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto (MTK)	
☐ joku muu	

8. Valitse seuraavista mielestäsi kaksi luotettavinta tiedonjakajaa metsien ympäristöasioita koskevissa kysymyksissä:

☐ metsäntutkijat	☐ metsäammattilaiset
☐ metsänomistajat	☐ poliitikot
☐ ympäristö- ja luonnon suojelujärjestöt	
☐ metsäteollisuuden edustajat	
☐ toimittajat lehdissä, radiossa ja TV:ssä	
☐ maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto (MTK)	
☐ joku muu	

9. Valitse kolme tärkeintä organisaatiota, joilta olet saanut eniten tietoa metsäasioista:

☐ ympäristöjärjestöt	☐ suomen latu/metsämörrit
☐ metsäntutkimuslaitos	☐ metsähallitus
☐ metsänhoitoyhdistys	☐ suomen metsäyhdistys
☐ metsäkeskus	☐ metsäteollisuus
☐ muilta järjestöiltä	☐ joku muu tahon
☐ metsätalouden kehittämiskeskus (TAPIO)	
☐ maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto (MTK)	

Kysymykset 4-6 luokkalaisille.**1. Kuinka monta kertaa käyt metsässä talven aikana niin syvällä, että rakennukset ja tiet eivät näy?**

☐ ei kertaakaan ☐ kerran ☐ 2-5 kertaa
☐ 6-10 kertaa ☐ 11-20 kertaa ☐ yli 20 kertaa
☐ käyn, mutta en osaa sanoa montako kertaa

2. Kuinka monta kertaa käyt kevät-, kesä- ja syysaikana metsässä niin syvällä, että rakennukset ja tiet eivät näy?

☐ ei kertaakaan ☐ kerran ☐ 2-5 kertaa
☐ 6-10 kertaa ☐ 11-20 kertaa ☐ yli 20 kertaa
☐ käyn, mutta en osaa sanoa montako kertaa

3. Kun menet talvella metsään, niin mitä siellä teet?

☐ lenkille, hiihtämään tai maastopyöräilemään	☐ leikkimään
☐ vaeltamaan tai retkeilemään	☐ muuten vain
☐ bongaamaan lintuja ja kasveja	☐ metsästämään
☐ oppimaan metsäsioita	☐ kalastamaan
☐ suunnistamaan	☐ valokuvaamaan
☐ keräämään sieniä	☐ poimimaan marjoja
☐ muusta syystä	☐ en osaa sanoa

4. Kun menet kevät- kesä- tai syksyaikana metsään, niin mitä siellä teet?

☐ lenkille, hiihtämään tai maastopyöräilemään	☐ leikkimään
☐ vaeltamaan tai retkeilemään	☐ muuten vain
☐ bongaamaan lintuja ja kasveja	☐ metsästämään
☐ oppimaan metsäasioita	☐ kalastamaan
☐ suunnistamaan	☐ valokuvaamaan
☐ keräämään sieniä	☐ poimimaan marjoja
☐ muusta syystä	☐ en osaa sanoa

5. Kenen kanssa tavallisimmin käyt metsässä?

☐ kaverin kanssa	☐ vanhempien kanssa
☐ isovanhempien kanssa	☐ koulun kanssa
☐ harrastusryhmän kanssa	☐ jonkun muun kanssa
☐ yksin	☐ milloin kenenkin

6. Oletko käynyt metsätyömaalla?

☐ olen käynyt	☐ en ole käynyt	☐ en osaa sanoa

7. Kenen kanssa kävit viimeksi metsätyömaalla?

☐ kaverin kanssa	☐ vanhempien kanssa
☐ isovanhempien kanssa	☐ koulun kanssa
☐ harrastusryhmän kanssa	☐ jonkun muun kanssa
☐ yksin	☐ milloin kenenkin

8. Oletko käynyt luonnonsuojelualueella?

___ olen käynyt ___ en ole käynyt ___ en osaa sanoa

9. Kenen kanssa kävit viimeksi luonnonsuojelualueella?

___ kaverin kanssa ___ vanhempien kanssa
___ isovanhempien kanssa ___ koulun kanssa
___ harrastusryhmän kanssa ___ jonkun muun kanssa
___ yksin ___ milloin kenenkin

10. Haluaisitko käydä metsässä nykyistä useammin?

___ kyllä ___ ei ___ en osaa sanoa

11. Mistä syystä et haluaisi käydä metsässä useammin?

___ käyn siellä jo tarpeeksi muutenkin ___ ei ole aikaa
___ siellä ei ole mitään tekemistä ___ metsä on pelottava paikka
___ lähellä ei ole sopivia tai kivoja metsiä ___ siellä on hankala liikkua
___ siellä on pelottavia eläimiä, vaikka petoja ___ sinne voi eksyä
___ en osaa sanoa erityistä syytä ___ muusta syystä

12. Mistä tai keneltä olet saanut tietoa Suomen metsistä?

☐ koulussa ☐ vanhemmilta
☐ TV:stä ☐ kaverilta
☐ isovanhemmilta ☐ internetistä
☐ lehdistä ☐ partiosta tai urheiluseurasta
☐ päivähoidossa ☐ luonnonsuojelu- tai ympäristöjärjestöistä
☐ radiosta ☐ metsästysseuran toiminnan kautta
☐ metsäsammattilaisilta
☐ muualta ☐ en osaa sanoa

13. Oletko saanut metsistä tietoa riittävästi vai liian vähän?

☐ riittävästi ☐ liian vähän ☐ en osaa sanoa

14. Mihin suurten puiden runkoja eli tukkipuuta käytetään?

☐ laudoiksi ja lankuiksi ☐ paperin raaka-aineeksi
☐ polttopuuksi ☐ vanerin valmistukseen
☐ en osaa sanoa

15. Saako metsässä ilman erityistä lupaa eli jokamiehen oikeudella:

kerätä kiviä ☐ ei ☐ kyllä ☐ en osaa sanoa
poimia marjoja ja sieniä ☐ ei ☐ kyllä ☐ en osaa sanoa
poimia kukkia ☐ ei ☐ kyllä ☐ en osaa sanoa
mennä kävelylle kenen tahansa metsään ☐ ei ☐ kyllä ☐ en osaa sanoa
pystyttää teltan ☐ ei ☐ kyllä ☐ en osaa sanoa
sytyttää nuotion ☐ ei ☐ kyllä ☐ en osaa sanoa
katkoa oksia ☐ ei ☐ kyllä ☐ en osaa sanoa

16. Mikä seuraavista tahoista omistaa eniten metsää Suomessa?

___ valtio ___ metsäteollisuus ___ yksityiset ihmiset
___ kunnat ___ seurakunnat ___ pankit
___ en osaa sanoa

17. Mitä mieltä olet seuraavista asioista:

puu on Suomen merkittävin luonnonvara

___ samaa mieltä ___ eri mieltä ___ en osaa sanoa

puun jalosteista saadaan merkittävä osa Suomen vientituloista

___ samaa mieltä ___ eri mieltä ___ en osaa sanoa

metsäluonto ei muutu, ellei ihminen sitä muuta

___ samaa mieltä ___ eri mieltä ___ en osaa sanoa

Suomessa metsän puut kasvavat enemmän kuin niitä käytetään

___ samaa mieltä ___ eri mieltä ___ en osaa sanoa

18 a. Tulisiko Suomessa suojella lisää metsiä?

___ kyllä ___ ei ___ en osaa sanoa

18 b. Tulisiko metsien virkistyskäyttö ottaa nykyistä paremmin huomioon metsien käsittelyssä?

___ kyllä ___ ei ___ en osaa sanoa

18 c. Tulisiko jatkaa näin, sillä metsät voivat hyvin nykyisellään?

___ kyllä ___ ei ___ en osaa sanoa

18 d. Tulisiko metsien hakkuita lisätä?

___ kyllä ___ ei ___ en osaa sanoa

19. Millaista metsien hoito mielestäsi Suomessa on?

___ erittäin hyvää ___ melko hyvää

___ melko huonoa ___ erittäin huonoa ___ en osaa sanoa

20. Miksi metsät ovat tärkeitä Suomessa?

___ ne tuottavat puuta erilaisiin tappeisiin ___ metsät puhdistavat ilmaa

___ niistä saa marjoja ja sieniä ___ muu syy

___ niissä on kiva leikkiä ja harrastaa ___ en osaa sanoa

___ ne kaunistavat maisemaa

21. Voisitko mennä metsäteollisuuteen töihin?

___ kyllä ___ ei ___ en osaa sanoa

22. Valitse kiinnostavimmat metsäammatit:

___ luonto- ja eräopas ___ metsänhoitaja

___ metsäluonnonhoitaja ___ metsäkoneenkuljettaja

___ puutavara-auton kuljettaja ___ metsuri

___ metsäsuunnittelija ___ puutekniikan tutkija

___ metsäkoneasentaja ___ paperikemisti

___ ei mikään näistä ___ en osaa sanoa

23. Oletko mukana harrastustoiminnassa, jossa liikutaan tai toimitaan metsässä?

___ kyllä ___ ei

24. Missä seuraavista harrastustoiminnassa olet mukana?

___ partio ___ 4H-järjestö ___ metsämörritt
 ___ metsästysseura ___ luonnonsuojeluyhdistys
 ___ joku muu ___ en missään

25. Onko lähisukulaisesi tai tuttavasi töissä metsäalalla?

___ kyllä ___ ei

26. Onko teillä kotona metsää tai omistavatko vanhempasi metsää?

___ kyllä ___ ei ___ en osaa sanoa

27. Oma ikäsi

Olen ___ vuotta vanha.

KYSELY ON PÄÄTTYNYT, KIITOS VASTAUKSISTA!